

ONDERWIJSVISITATIE

Musical

Een onderzoek naar de kwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding Musical aan de Vlaamse hogescholen

V L H O R A

Vlaamse Hogescholenraad

22 maart 2011

De onderwijsvisitatie Musical

Ravensteingalerij 27, bus 3
1000 Brussel
tel.: 02 211 41 90
info@vlhora.be

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling verkregen worden
op het VLHORA-secretariaat.

Het rapport is ook elektronisch beschikbaar op
<http://www.vlhora.be> > evaluatieorgaan > visitatierapporten > huidige ronde

Wettelijk depot: D/2011/8696/12

voorwoord

De visitatiecommissie brengt met dit rapport verslag uit over haar oordelen en de daaraan ten grondslag liggende motivering, conclusies en aanbevelingen die resulteren uit het onderzoek dat zij heeft verricht naar de onderwijskwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding Musical in Vlaanderen.

De visitatiecommissie heeft hierbij de visitatieprocedure *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008* gevolgd, waarbij zij niet enkel aanbevelingen en suggesties formuleert in het kader van de continue kwaliteitsverbetering van het hoger onderwijs, maar ook een oordeel geeft in het kader van de accreditatie van de opleiding.

De visitatie en dit rapport passen in de werkzaamheden van de hogescholen en van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs.

Met dit rapport wordt de bredere samenleving geïnformeerd over de wijze waarop de hogescholen en meer bepaald de betrokken opleiding omgaat met de kwaliteit van haar onderwijs. Toch is het rapport in de eerste plaats bedoeld voor de hogeschool die de opleiding aanbiedt. Op basis van de bevindingen van het rapport kan de hogeschool nu en in de nabije toekomst actie nemen om de kwaliteit van het onderwijs in de opleiding te handhaven en verder te verbeteren. De lezer moet er zich echter terdege bewust van zijn dat het rapport slechts een momentopname biedt van het onderwijs in de opleiding en dat de rapportering van de visitatiecommissie slechts één fase is in het proces van kwaliteitszorg.

De VLHORA dankt allen die meegewerkt hebben aan het welslagen van dit proces van zelfevaluatie en visitatie. De visitatie was niet mogelijk geweest zonder de inzet van al wie binnen de hogeschool betrokken was bij de voorbereiding en de uitvoering ervan. Tevens is de VLHORA dank verschuldigd aan de voorzitter, de leden en de secretaris van de visitatiecommissie voor de betrokkenheid en deskundige inzet waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Marc Vandewalle
secretaris-generaal

Bert Hoogewijs
voorzitter

inhoudsopgave

voorwoord.....	3
inhoudsopgave	5
deel 1.....	7
hoofdstuk 1 de onderwijsvisitatie Musical	9
1.1 inleiding	9
1.2 de visitatiecommissie	9
1.2.1 samenstelling	9
1.2.2 taakomschrijving.....	9
1.2.3 werkwijze.....	10
1.2.4 oordeelsvorming.....	11
1.3 indeling van het rapport.....	12
hoofdstuk 2 het domeinspecifieke referentiekader Musical.....	13
2.1 inleiding	13
2.2 domeinspecifieke competenties	13
2.2.1 gehanteerde input	13
2.2.2 domeinspecifieke competenties	13
2.3 besluit.....	15
deel 2.....	17
hoofdstuk 1 Erasmushogeschool Brussel	19
bijlagen	51

algemeen deel

Hoofdstuk 1 De onderwijsvisitatie Musical

1.1 inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie verslag uit van haar bevindingen over de onderwijskwaliteit van de professioneel gerichte bacheloropleiding Musical, die zij op 10, 11 en 12 februari 2010 in opdracht van de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) heeft onderzocht.

Dit initiatief past in de werkzaamheden van de hogescholen en van de VLHORA met betrekking tot de kwaliteitszorg van het hogescholenonderwijs, zoals bepaald in artikel 93 van het decreet van de Vlaamse Gemeenschap van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen.

1.2 de visitatiecommissie

1.2.1 samenstelling

De visitatiecommissie werd samengesteld conform de procedure van de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008*. Meer in het bijzonder werden de richtlijnen van de Erkenningcommissie Hoger Onderwijs met betrekking tot de onafhankelijkheid van de commissieleden opgevolgd. De visitatiecommissie werd samengesteld door het bestuursorgaan van de VLHORA in haar vergadering van 3 juli 2009.

De visitatiecommissie:

Voorzitter en domeindeskundige:	Dirk Brossé
Onderwijsdeskundige:	Tammy Schellens
Domeindeskundige:	Thom Koldenhof
Domeindeskundige:	Vera Mann
Student:	Tijl Wellens

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden, zie bijlage 1.

Vanuit de VLHORA werden een projectbegeleider en een secretaris aangesteld. Voor de visitatie van de opleiding Musical was dit Floris Lammens.

1.2.2 taakomschrijving

De commissie geeft op basis van het zelfevaluatie-rapport van de opleiding en de gesprekken ter plaatse:

- een oordeel over de onderwerpen en facetten uit het accreditatiekader van de NVAO;
- een integraal oordeel over de opleiding;
- suggesties om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering.

1.2.3 werkwijze

De visitatie van de opleiding Musical aan de hogescholen gebeurde conform de werkwijze zoals die is vastgelegd in de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008*.

Voor de beschrijving van de werkwijze van de visitatiecommissie worden vier fasen onderscheiden.

- fase 1, de installatie van de commissie;
- fase 2, de voorbereiding;
- fase 3, het visitatiebezoek;
- fase 4, de schriftelijke rapportering.

Fase 1 De installatie van de visitatiecommissie

Op 6 juli 2009 werd de visitatiecommissie officieel geïnstalleerd.

De installatievergadering stond in het kader van een kennismaking, een gedetailleerde bespreking van het visitatieproces aan de hand van de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008* en een toelichting van het ontwerp van domeinspecifieke referentiekader. Daarnaast werden een aantal praktische afspraken gemaakt, onder meer met betrekking tot het bezoekschema, de bezoekdagen en de te lezen eindwerken en/of stageverslagen.

Fase 2 De voorbereiding

De visitatiecommissie heeft een domeinspecifiek referentiekader voor de opleiding opgesteld en aan de opleiding bezorgd.

Elk commissielid heeft het zelfevaluatie-rapport en de bijlagen bestudeerd, de geselecteerde eindwerken gelezen en haar/zijn argumenten, vragen en voorlopig oordeel vastgelegd in een checklist, waarvan de secretaris een synthese heeft gemaakt. De synthese werd uitvoerig besproken en beargumenteerd door de commissieleden. Op basis van de bespreking en de door de commissieleden opgestuurde vragenlijsten, inventariseerde de secretaris kernpunten en prioriteiten voor de gesprekken en het materialenonderzoek bij de visitatie.

Fase 3 Het visitatiebezoek

De VLHORA heeft een bezoekschema ontwikkeld dat desgevallend aangepast werd aan de specifieke situatie van de opleiding. Het bezoekschema werd opgenomen als bijlage 4. Tijdens de visitatie werd gesproken met een representatieve vertegenwoordiging van alle geledingen die bij de opleiding betrokken zijn. Tijdens de visitatie werd bijkomend informatiemateriaal bestudeerd en werd een bezoek gebracht aan de instelling met het oog op de beoordeling van de accommodaties en de voorzieningen voor de studenten. Tijdens de visitatie werd voor de verdere bevraging gebruik gemaakt van de synthese van de checklist en de vragenlijsten.

Binnen het bezoekprogramma werden een aantal overlegmomenten voor de commissieleden voorzien om de bevindingen uit te wisselen en te komen tot gezamenlijke en meer definitieve (tussen)oordelen. Na de

gesprekken met de vertegenwoordigers van de opleiding hebben de visitatieleden hun definitief (tussen)oordeel per facet en per onderwerp gegeven.

Op het einde van het visitatiebezoek heeft de voorzitter een korte mondelinge rapportering gegeven van de ervaringen en bevindingen van de visitatiecommissie, zonder expliciete en inhoudelijk waarderende oordelen uit te spreken.

Fase 4 De schriftelijke rapportering

De secretaris stelt een ontwerp van opleidingsrapport op, in samenspraak met de voorzitter en de commissieleden en op basis van het zelfevaluatie-rapport, de checklisten en de motiveringen. Het ontwerp-rapport geeft per onderwerp en per facet het oordeel en de motivering van de commissie weer. Daarnaast worden, waar wenselijk en/of noodzakelijk, aandachtspunten en eventuele aanbevelingen voor verbetering geformuleerd.

Het ontwerp van opleidingsrapport wordt aan de opleiding gezonden voor een reactie. De reactie van de opleiding op het ontwerp opleidingsrapport wordt door de commissie in een slotvergadering besproken.

Het definitieve opleidingsrapport wordt samen met het antwoord van de visitatiecommissie op de reactie van de opleiding en het definitieve opleidingsrapport aan de hogeschool toegezonden.

Het definitieve opleidingsrapport en de bijlagen worden samengebracht in het visitatierapport van de professioneel gerichte bacheloropleiding Musical.

1.2.4 oordeelsvorming

De commissie legt in een eerste fase een oordeel per facet vast. Daarna legt de commissie een oordeel per onderwerp vast op basis van de oordelen van de facetten die van het onderwerp deel uitmaken.

In de oordelen per onderwerp wordt steeds een overzicht gegeven van de oordelen per facet. In geval van een compensatie van facetten, wordt het oordeel op onderwerpniveau gevolgd door een motivering en aangevuld met de weging die de commissie hanteerde in de oordeelsvorming op onderwerpniveau. In de overige gevallen wordt voor de motivering van het oordeel op onderwerpniveau verwezen naar de argumentatie bij de facetten.

De oordelen per facet en per onderwerp hebben betrekking op alle locaties, afstudeerrichtingen en varianten. Daar waar er een onderscheid in het oordeel per afstudeerrichting en/of locatie en/of variant nodig is, wordt dit aangegeven in het rapport.

De commissie houdt in haar beoordeling rekening met accenten die de opleiding eventueel zelf legt, met het domeinspecifieke referentiekader en met de benchmarking ten opzichte van de gelijkaardige opleidingen in andere instellingen van hoger onderwijs.

Alle oordelen en wegingen volgen de beslisseregels zoals geformuleerd in de *Handleiding Onderwijsvisitaties VLIR|VLHORA, september 2008*. Op het niveau van de facetten volgen de oordelen een vierpuntenschaal: “onvoldoende”, “voldoende”, “goed” en “excellent”. Op het niveau van de onderwerpen en op het niveau van de opleiding in haar geheel geeft de commissie een antwoord op de vraag of er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. Hierbij kan het oordeel “voldoende” of “onvoldoende” luiden.

1.3 indeling van het rapport

Het rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel beschrijft de visitatiecommissie in hoofdstuk 2 het domeinspecifieke referentiekader op basis waarvan zij de gevisiteerde opleidingen heeft beoordeeld. In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de gevisiteerde opleiding.

Hoofdstuk 2 Het domeinspecifieke referentiekader Musical

2.1 inleiding

Voor iedere opleiding wordt een domeinspecifiek referentiekader ontwikkeld dat door de commissie gebruikt wordt bij de beoordeling van opleidingen. De visitatiecommissie is verantwoordelijk voor de opmaak van het domeinspecifieke referentiekader. De VLHORA als evaluatieorgaan geeft de procedure¹ aan voor de opstelling ervan.

Het referentiekader is niet bedoeld om een ideale opleiding te schetsen. Respect voor de eigenheid van een opleiding en voor de diversiteit binnen eenzelfde opleiding over de instellingen heen, veronderstelt immers dat in de eerste plaats wordt nagegaan of elke opleiding erin slaagt haar eigen doelstellingen te realiseren en dit zowel inhoudelijk als procesmatig. Dit belet niet dat wordt nagegaan of elke opleiding aan een aantal minimumeisen voldoet, die aan de betreffende opleiding worden gesteld vanuit het vakgebied en/of de relevante beroepspraktijk.

2.2 domeinspecifieke competenties

2.2.1 gehanteerde input

referentiekaders van de opleidingen

- Erasmushogeschool Brussel

referentiekaders van andere visitatiecommissies

- Domeinspecifiek referentiekader van de visitatiecommissie voor de academische gerichte bacheloropleiding in het Drama (2008-2009)
- Domeinspecifiek referentiekader van de visitatiecommissie voor de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Dans (2008-2010)

internationale referentiekaders

- Inter}Artes thematic network: Tuning Document for Theater Education 2007
- Inter}Artes thematic network: Tuning Document for Dance Education 2007
- AEC – Polifonia Tuning Document: Reference points for the design and delivery of degree programmes in Music (2009)

2.2.2 domeinspecifieke competenties

gemeenschappelijke domeinspecifieke competenties

Theoretisch-historisch perspectief/Kritisch vermogen en reflectie/levenslang leren

- De afgestudeerde beschikt over basiskennis van en inzicht in de historische en geografische context van het genre musical en haar subgenres in het bijzonder en van de podiumkunsten en kunst en cultuur in het algemeen.

¹ De procedure voor het opstellen van het domeinspecifiek referentiekader is beschikbaar op de website van de VLHORA www.vlhora.be onder de rubriek visitatie & accreditatie.

- De afgestudeerde kan binnen een cultuurhistorische context een initiële analyse maken van en een oordeel uitspreken over literatuur, teksten, partituren, choreografieën en voorstellingen binnen het genre van de musical. Hij of zij heeft daarbij ook aandacht voor interculturele aspecten van de podiumkunsten.
- De afgestudeerde kan het artistiek werk en het functioneren van anderen en van zichzelf kritisch analyseren, contextualiseren, interpreteren en toetsen aan het eigen referentiekader of dat van anderen.
- De afgestudeerde beschikt over een initiële deskundigheid en attitude om de artistieke praktijk zelfstandig en continu te ontwikkelen. Hij of zij kan dit voeden vanuit zelfstandige studie en initieel dramaturgisch onderzoek.
- De afgestudeerde heeft inzicht in de persoonlijke en maatschappelijke verantwoordelijkheid, samenhangend met de beroepspraktijk.

Creatieve competenties/samenwerken

- De afgestudeerde kan vanuit een artistieke gedrevenheid of ambitie, zelfstandig, in team en onder leiding van een dirigent, regisseur of choreograaf, een eigen artistiek idee of dat van een ander op een vlotte manier omzetten in een voorstelling of vertolking die zowel het muzikale (waaronder zang), de beweging (waaronder dans) als het theatrale (waaronder het gesproken woord) op een creatieve manier integreert.
- De afgestudeerde is in staat om de eigen verbeelding, de eigen intuïtie en een emotioneel begrip zinvol aan te wenden in uiteenlopende dramatische contexten.
- De afgestudeerde kan in een theatrale context improviseren, zowel monologisch als dialogisch.
- De afgestudeerde is in staat om vanuit een artistieke nieuwsgierigheid de eigen creativiteit voortdurend te voeden.
- De afgestudeerde kan adequaat omgaan met kritiek van anderen en kan zich daarbij assertief, kwetsbaar en open opstellen, in functie van het (eigen) artistieke groeiproces.

Relatie met het publiek/communicatie

- De afgestudeerde is in staat tot een artistieke uitwisseling en dialoog met een publiek.
- De afgestudeerde is in staat om een onderbouwde artistieke visie helder uiteen te zetten, zowel voor leken als vakgenoten en beschikt daartoe over een internationaal verstaanbaar terminologisch referentiekader.

Artistiek-technische competenties

- De afgestudeerde beschikt over een ontwikkeld bewustzijn met betrekking tot het lichaam, de stem en de theatrale ruimte.
- De afgestudeerde beschikt over algemene muziektheoretische kennis en kan een eenvoudige partituur (zanglijn en begeleiding) reduceren tot cijferakkoorden. Hij of zij kan deze akkoorden tot klinken brengen aan de hand van een akkoordinstrument.
- De afgestudeerde kan de kracht en betekenis van tonaliteit, ritme en metrum in de belangrijkste subgenres van musical tot uiting brengen in het zelfstandig intoneren van een melodie in zowel een eenvoudige als complexe muzikale context en in het zelfstandig uitvoeren van genoteerde ritmes in een klassieke timing en jazz-timing.
- De afgestudeerde geeft blijk van een adequaat stemgebruik zowel in het gezongen als het gesproken woord, ook wanneer gebruik wordt gemaakt van geluidsversterking.
- De afgestudeerde beschikt over adequate vaardigheden om zich de uitspraak van meerdere talen - waaronder het Nederlands - eigen te maken en expressief aan te wenden.
- De afgestudeerde beheerst de basistechnieken van de belangrijkste dansstijlen in het genre van musical. Hij of zij kan de dansstijlen uitdiepen en verbreden.
- De afgestudeerde kan de belangrijkste theatervaardigheden zinvol aanwenden in de context van de musical.
- De afgestudeerde moet de nieuwste theatertechnieken en -technologieën kunnen integreren in de eigen uitvoeringspraktijk.

Ondernemerschap/plaats in het werkveld

- De afgestudeerde kan zich vlot inschakelen in het productioneel proces en dit gedeeltelijk mee aansturen.
- De afgestudeerde kan omgaan met stress en piekbelasting.
- De afgestudeerde kan zich als kunstenaar zelfstandig een plaats verwerven in het (inter-)nationale veld van de podiumkunsten. Daartoe:

- is de afgestudeerde zich bewust van het eigen imago;
- kan de afgestudeerde via de beroepseigen kanalen werk zoeken, ook in een commerciële context;
- heeft de afgestudeerde een actuele kennis van de sociaal-economische aspecten van het podiumkunstenlandschap en het kunstenaarschap;
- kan de afgestudeerde zich verhouden tot de actuele ontwikkelingen in het veld van de podiumkunsten.

opleidingsgebonden / afstudeerrichtingsgebonden competenties

De visitatiecommissie is van oordeel dat de door de opleidingen aangeleverde beroepsspecifieke competenties vervat zijn in de onder 2.2.2 vermelde competenties. De verschillen in formulering zijn te verklaren doordat de betrokken opleidingen de competenties op een ander aggregatieniveau situeren. Ze zijn in zekere zin een operationalisering van de onder 2.2.2 beschreven competenties.

2.3 besluit

De commissie is er van uitgegaan dat de competenties zoals die geformuleerd staan in de criteria ten aanzien van niveau en oriëntatie (facet 1.1 in het beoordelingskader van de NVAO), niet noodzakelijk allen opnieuw hoefden hernomen te worden in het voorliggende domeinspecifieke referentiekader. Enkel waar een domeinspecifieke invulling relevant was, heeft de commissie hieraan aandacht besteed.

De commissie wenst aan te stippen dat de musical-artiest een all-round artiest moet zijn die zich in zeer uiteenlopende omstandigheden toch zeer professioneel dient te kunnen gedragen. De competenties die dit van de afgestudeerde vereist zijn daardoor zeer uitgebreid en vereisen een hoge mate van integratie. Toch was de commissie enigszins kritisch tegenover het realiteitsgehalte van grote aantal competenties dat de opleiding heeft opgenomen in haar eigen domeinspecifiek referentiekader. De commissie is bijzonder nieuwsgierig naar de manier waarop de opleiding haar doelstellingen wenst te realiseren.

opleidingsrapport

Hoofdstuk 1 Erasmushogeschool Brussel

Algemene toelichting bij de professioneel gerichte bacheloropleiding Musical aan de Erasmushogeschool Brussel

Al sinds 1994 biedt de Erasmushogeschool Brussel een vierjarige Musicalopleiding aan. Tot en met het academiejaar 2006-2007 was Musical een suboptie van de optie Toneel van de opleiding Dramatische Kunst. Deze suboptie groeide echter uit tot een volledig apart georganiseerd programma. De Erasmushogeschool besloot dan ook om van Musical een volwaardige opleiding te maken. In 2006 diende de Erasmushogeschool een aanvraag in, en na een positieve beoordeling door de Erkenningscommissie en de NVAO keurde de Vlaamse regering het dossier in juli 2007 goed. De nieuwe opleiding startte in het academiejaar 2007-2008 en bedraagt 180 studiepunten, 60 minder dan vroeger. De 180 studiepunten worden gespreid over vier evenwaardige trajecten, en dus vier studiejaren die 45 studiepunten bedragen.

De opleiding Musical maakt deel uit van het Koninklijk Conservatorium van Brussel, departement van de Erasmushogeschool Brussel. Deze interdisciplinaire hogeschool telt zes departementen en biedt onder meer vijf kunstopleidingen aan op bachelorniveau – waaronder Musical – en drie op masterniveau. Ze maakt op haar beurt deel uit van de Universitaire Associatie Brussel. Vandaag zit de opleiding op een afgelegen locatie. De Erasmushogeschool heeft zich voorgenomen om de kunstopleidingen fysiek dicht bij elkaar te huisvesten.

De opleiding heeft een aparte opleidingscommissie – voorgezeten door het opleidingshoofd – die rapporteert aan de departementsraad. Het Koninklijk Conservatorium van Brussel heeft ook een artistieke raad, die een adviserende taak heeft ten aanzien van het artistieke beleid van het departement. Alle artistieke disciplines zijn in deze raad vertegenwoordigd. Binnen het kader van projecten en producties werken verschillende kunstopleidingen samen met de opleiding Musical.

Onderwerp 1 Doelstellingen van de opleiding

Facet 1.1 Niveau en oriëntatie van de professioneel gerichte bachelor

Beoordelingscriteria:

De opleidingsdoelstellingen zijn er op gericht de student te brengen tot:

- het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie en projectmatig werken, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige leidinggevende taken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen, zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren;
- het beheersen van algemene beroepsgerichte competenties als teamgericht kunnen werken, oplossingsgericht kunnen werken in de zin van het zelfstandig kunnen definiëren en analyseren van complexe probleemsituaties in de beroepspraktijk en het kunnen ontwikkelen en toepassen van zinvolle oplossingsstrategieën, en het besef van maatschappelijke verantwoordelijkheid samenhangend met de beroepspraktijk;
- het beheersen van beroepsspecifieke competenties op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

Het oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding leidt haar doelstellingen af uit de missie en strategische doelstellingen van de hogeschool en het departement. Op het niveau van de opleiding klinkt de missie als volgt: *'De musicalafdeling leidt getalenteerde studenten op in de geïntegreerde toepassing van drie artistieke disciplines: zang, drama en dans, met nadruk op de creatieve toepassing van verworven technieken, zelfwerkzaamheid en individuele ontwikkeling tot flexibele, professioneel inzetbare artiesten, met kennis van repertoire en tools voor innovatie.'*

De huidige vooropgestelde eindcompetenties zijn ontstaan naar aanleiding van de "Toets Nieuwe Opleiding" bij de NVAO (zie inleiding). De opleiding heeft daarvoor verschillende stakeholders samengebracht, waarbij werd voortgebouwd op wat al bestond. Een eerste grondige evaluatie en eventuele bijsturing van de doelstellingen zijn voorzien in 2010, wanneer de eerste professionele bachelors Musical zullen afstuderen.

De afgestudeerden moeten de nodige competenties in muziek, dans en drama bezitten om die op een geïntegreerde manier te kunnen gebruiken, en zo te voldoen aan de wensen van de arbeidsmarkt. Hiervoor zijn de volgende competenties essentieel:

- De studenten moeten de drie kunstuitingen op professioneel niveau beheersen.
- Zij moeten op een geïntegreerde manier kunnen omgaan met de drie kunstvormen.
- Zij moeten voldoende dramaturgisch inzicht hebben om elk genre aan te kunnen.
- Zij moeten technisch inzicht hebben in en ervaring hebben met de manier waarop producties tot stand komen.
- Zij moeten ervaring hebben met een levend publiek. Zij moeten stressbestendig, gedisciplineerd en georganiseerd zijn om het ritme van grote producties aan te kunnen.
- Zij moeten flexibel zijn om in elk genre te kunnen functioneren.

De opleiding geeft verder aan dat afgestudeerden ook in een internationale context moeten kunnen functioneren (zie ook facet 1.2).

De doelstellingen zijn verder in detail uitgewerkt in de fiches van de opleidingsonderdelen. Die detaillering werd in het zelfevaluatie rapport afgezet tegenover de competenties van het decreet. De opleiding beroept zich daarbij op de ervaring die hogeschoolbreed is verworven toen in het academiejaar 2003-2004 een ad-hocwerkgroep

Competenties het begrip competenties hogeschoolbreed moest definiëren, ingang doen vinden en introduceren als element in de opleidingsprofielen en overeenkomstige curricula.

Uit die vergelijking leidt de commissie af dat de drie categorieën van competenties – algemene, algemeen beroepsgerichte en beroepsspecifieke competenties – wel degelijk aanwezig zijn, en dat het niveau van een beginnende beroepsbeoefenaar aanwezig is. De algemene competenties werden bovendien vertaald naar een beroepsspecifieke context; de beroepsspecifieke competenties met betrekking tot de geïntegreerde toepassing van de drie disciplines zijn duidelijk herkenbaar. Daarbij wil de commissie wel de kanttekening maken dat bij die vertaalslag de algemene competenties, die bij dit niveau van opleiding horen, eerder bedekt geformuleerd werden. Dit was zeker het geval in vergelijking met het domeinspecifieke referentiekader van de commissie. Ze stelt voor om die algemene competenties toch weer explicieter of duidelijker te vatten in het competentieprofiel. Dit geldt bijvoorbeeld voor 'denk- en redeneervaardigheid', dat in de uitwerking vertaald werd als:

- literatuurstudie: historische en geografische kennis, en inzicht in het repertoire;
- dramaturgisch onderzoek kunnen uitvoeren;
- consequent redeneren vanuit genomen opties;
- geheugentraining (memoriseren van dans, tekst, zang en muziek).

De onderwijsvisie en de algemene opleidingsdoelstellingen worden gecommuniceerd via de studiegids, de departementale infobrochure en de website. Ook de opleidingsfiches zijn beschikbaar op internet en maken deel uit van het studiecontract met de student. Daarnaast geeft de opleiding aan dat de doelstellingen expliciet het voorwerp uitmaken van gesprekken tussen docenten, studenten en het werkveld bij de bespreking van toonmomenten en bij andere evaluaties.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie vraagt om de algemene competenties explicieter of duidelijker op te nemen in het competentieprofiel.

Facet 1.2 Domeinspecifieke eisen

Beoordelingscriteria:

- De doelstellingen van de opleiding (uitgedrukt in eindkwalificaties van de student) sluiten aan bij de eisen die door (buitenlandse) vakgenoten en het relevante beroepenveld gesteld worden aan een opleiding in het betreffende domein (vakgebied/discipline en/of beroepspraktijk of kunstpraktijk). Ze zijn, ingeval van gereguleerde beroepen, in overeenstemming met de reglementering of regelgeving ter zake.
- Voor professioneel gerichte bacheloropleidingen zijn de eindkwalificaties getoetst bij het relevante beroepenveld.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Als unieke opleiding wil zij geen enge definitie van het genre musical hanteren, maar breed aandacht geven aan alle nevenvormen van podiumkunsten. De opleiding schrijft zich daarbij in in de continentale Europese traditie, waar een grotere nadruk ligt op dramaturgisch inzicht en diepgang dan in musicalopleidingen in Groot-Brittannië. Ze tracht wel een grote flexibiliteit en veelzijdigheid bij haar afgestudeerden te realiseren, zodat zij de stressbestendigheid en discipline ontwikkelen om zowel in kleine producties als in internationale mastodontvoorstellingen mee te draaien. Een van de elementen die daartoe moeten bijdragen, is de meertaligheid van de producties en de auditietraining.

Ten aanzien van het domeinspecifieke referentiekader van de commissie heeft de opleiding tijdens de gesprekken opgemerkt dat de commissie enigszins de nadruk legt op diepgang en neigt naar het academische niveau. De commissie wil benadrukken dat het referentiekader van de opleiding wat haar betreft voldoende aansluit bij dat van de commissie. Waar de opleiding wel meer aandacht aan kan besteden, zijn competenties die de aansluiting met het werkveld beogen: de auditietraining is onderdeel van het curriculum, maar een verwijzing daarnaar in de doelstellingen ontbreekt. De commissie stelt ook voor om de hybride beroepspraktijk van vandaag – musicalartiesten moeten zowel in dienstverband (eerder uitvoerend) als zelfstandig (meer creërend) kunnen opereren – beter te beschrijven en eventueel in die zin een differentiatie te maken in de domeinspecifieke eisen. Daarbij kan ook een onderscheid worden gemaakt tussen het binnen- en het buitenland.

De opleiding geeft aan dat ze alle belangrijke stakeholders heeft betrokken bij het opstellen van de opleidingsdoelstellingen. Voor de relevantie van de opleiding beroept ze zich eveneens op de actieve participatie van nagenoeg het volledige docentenkorps in de beroepspraktijk, en het engageren van wisselende externe regisseurs voor projecten en producties. De opleiding hanteert de interactie met het werkveld als een voortdurend klankbord voor haar visie en doelstellingen. In het voorjaar van 2008 werden de alumni bevraagd over de opleidingsdoelstellingen. De contacten met het werkveld blijven verder vooral informeel. De commissie stelt dat de doelstellingen voldoende werden afgetoetst bij het werkveld, maar vindt het toch wenselijk om het overleg meer structureel uit te bouwen.

Het is de commissie opgevallen dat de opleiding tot vandaag beperkte inspanningen heeft geleverd qua internationale vergelijking of benchmarking. Uit de gesprekken is gebleken dat het departement deel uitmaakt van de *Association Européenne des Conservatoires* (AEC), en dat er contacten zijn met de musicalopleiding in Essen (Duitsland). Binnen de AEC bestaat echter nog geen platform voor de musicalopleidingen. Hoewel de commissie begrip heeft voor de andere context waarin buitenlandse opleidingen opereren, is het voor een unieke opleiding noodzakelijk om zich op het buitenland te richten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt voor om de hybride beroepspraktijk van vandaag beter te beschrijven en eventueel in die zin een differentiatie te maken in de domeinspecifieke eisen.

De commissie stelt voor om de contacten met het (internationale) werkveld en met musicalopleidingen in het buitenland meer structureel uit te bouwen, en de opleidingsdoelstellingen expliciet te betrekken in de benchmarkoefeningen.

Oordeel over onderwerp 1, doelstellingen van de opleiding: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 1.1, niveau en oriëntatie:	voldoende
facet 1.2, domeinspecifieke eisen:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 2 Programma

Facet 2.1 Relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma

Beoordelingscriteria:

- Het programma is een adequate concretisering van de eindkwalificaties van de opleiding qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.
- De eindkwalificaties zijn adequaat vertaald in leerdoelen van (onderdelen van) het programma.
- De inhoud van het programma biedt studenten de mogelijkheid om de geformuleerde eindkwalificaties te bereiken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De lijnen van het curriculum werden uitgetekend vanuit de opleidingsdoelstellingen en het domeinspecifieke kader enerzijds en vanuit de kennis, achtergrond en ervaringen van docenten en alumni anderzijds. De opleiding beschikt in principe over een modeltraject van 180 studiepunten, evenredig verdeeld over drie opleidingsjaren. Rekening houdend met de studeerbaarheid in relatie tot de kwaliteit van de instroom (zie facetten 2.5 en 2.9) en de financiële ruimte, biedt de opleiding evenwel ook een flexibel traject aan, bestaande uit vier opleidingsjaren van telkens 45 studiepunten.

De relatie tussen de doelstellingen en het curriculum werd uitgetekend in een uitgebreide competentiematrix. De opleiding benadrukte dat dit een eerste aanzet was, en dat het de bedoeling is deze op termijn te hanteren als tool voor onderwijsontwikkeling en als evaluatie-instrument in het kader van de hogeschoolbrede procedure voor curriculumherziening. De commissie waardeert de inspanning en het opzet, maar stelt dat de validiteit van deze matrix vandaag nog voor kritiek vatbaar is. Zo is de commissie van mening dat bij het opleidingsonderdeel Project/Productie niet alleen niet alle competenties werden aangeduid, maar ook dat sommige competenties uit het domeinspecifieke referentiekader van de opleiding helemaal niet voorkomen in de matrix. De commissie vraagt hier aandacht voor, en ook voor het herkenbaar vertalen van de eindcompetenties in toetsbare leerdoelen in de ECTS-fiches. De commissie wil wel graag aanstippen dat bij piano en praktische harmonie de relatie tussen doelstellingen en inhoud goed verzorgd was.

Het geïntegreerde karakter van drie kunstvormen dat de eigenheid van muziektheater uitmaakt, vereist niet alleen technische beheersing en inzicht in de verschillende kunstvormen, maar ook de ontplooiing van een specifieke en artistieke beroepspersoonlijkheid en attitude. Het curriculum wordt geconstrueerd rond drie disciplines – zang, drama en dans – die in het curriculum afzonderlijk aandacht krijgen en worden geïntegreerd in de projecten/producties. De commissie vindt dit "productiemodel" een geschikte aanpak met het oog op de integratie van de competenties, noodzakelijk voor de latere uitoefening van het beroep.

In elk van de vier opleidingsjaren blok nemen de projecten/producties de grootste hap uit de studiepunten. In de eerste twee opleidingsjaren spreekt men van projecten (telkens zestien studiepunten), waarbij alle studenten worden ingezet op verschillende niveaus. De opdrachten binnen deze projecten kennen een groeiende moeilijkheidsgraad (vooruitgang in de te beheersen vaardigheden), en elk project resulteert in een intern toonmoment. Er wordt elk opleidingsjaar met twee à drie verschillende regisseurs gewerkt. Uit de gesprekken is gebleken dat hier slechts in beperkte mate een integratie van vaardigheden wordt beoogd. Naast bijvoorbeeld acteeropdrachten in het eerste opleidingsjaar zijn er in het tweede jaar opdrachten die zang en dans combineren.

In de laatste twee opleidingsjaren worden deze projecten heuse producties, van telkens negentien studiepunten. Jaarlijks realiseert de opleiding drie producties met telkens een tiental voorstellingen voor een live publiek.

Doorheen de producties begint een student met ensemble- en tweedeplansrollen, waarna de eerste solo's en ten slotte de hoofdrollen volgen. Hier is wel sprake van een echte integratie van de drie pijlers die eigen zijn aan musical. Bij de keuze van producties wordt gezocht naar een evenwicht tussen bestaande musicals en wat de opleiding "zoekproducties" noemt, zoals het zelf bedenken en schrijven van een theaterstuk onder leiding van een regisseur, op basis van bijvoorbeeld een thema of een boek.

Zowel bij projecten als bij producties is er aandacht voor anderstalig materiaal. Zo is in 2008 de productie 'Falsettos' integraal in de oorspronkelijke taal, het Engels, opgevoerd. Ook de auditietraining – een onderdeel van de projecten en producties – verloopt voornamelijk in het Engels en Duits. In het tweede jaar wordt bijvoorbeeld gewerkt met het Franse chanson. De opleiding grijpt dit ook aan om inkomende buitenlandse studenten aan te trekken, of om eigen studenten te wapenen voor buitenlandse producties.

Naast de projecten en producties kent de opleiding ook nog de volgende opleidingsonderdelen: Algemene Muzikale Vorming (AMV), Close harmony, Dans, Dictie en fonetica, Musicalessthetica en Piano, en dit gedurende de hele opleiding (behalve Musicalessthetica). Zoals eerder aangegeven, tracht de opleiding zang- en danstechnieken, dictie en piano met elkaar te integreren in de projecten en producties. Meer zelfs: de opleiding zegt dat ze de inhoud van projecten en producties gebruikt als oefenbasis in die opleidingsonderdelen. In vergelijking met vroeger was ten tijde van het bezoek al meer ruimte gemaakt voor dans, omdat na een evaluatie van het academiejaar 2007-2008 – het eerste jaar van de zelfstandige opleiding Musical – was gebleken dat de studenten vrij goed presteren als acteur en zanger, maar dat vergeleken met afgestudeerden in het buitenland hun danscapaciteiten eerder beperkt zijn. De extra ruimte voor dans ging ten koste van het opleidingsonderdeel Piano, wegens niet vereist in het beroepenveld. Piano zal vanaf het academiejaar 2010-2011 ook niet meer standaard worden aangeboden, maar wordt een van de keuzevakken. De andere keuzevakken zullen vervolmakingslessen spel, zang of dans zijn. Vanaf datzelfde academiejaar 2010-2011 zal ook een opleidingsonderdeel Competenties Extra worden ingericht. Dit opleidingsonderdeel omvat in het eerste opleidingsjaar improvisatie, in het tweede "song and dance" en in het derde jaar zullen studenten hiermee de ruimte krijgen om eigen werk te creëren.

Wat de verhouding theorie-praktijk betreft, heeft de commissie wel een aantekening. De studenten uit de hogere jaren gaven immers aan toch een tekort aan achtergrond te hebben ervaren. De opleiding argumenteert wel dat het spanningsveld tussen de breedte van het genre en de beperkte studieomvang tot keuzes heeft geleid, en dat de podiumpraktijk daarbij vooropstaat. De commissie vraagt toch aandacht voor de theoretische omkadering van de opleiding.

De mediatheek (op de campus) bevat een beperkte collectie met uitleenmogelijkheid. De inhoud van de collectie bestaat uit musicalgerelateerde stukken: partituren, libretti, cd's, dvd's en het archief van scripties over toneel en drama, afgeleverd binnen de musicalopleiding in afbouw. Het departement Conservatorium beschikt over een muziekcollectie die met ongeveer een miljoen volumes kwantitatief tot de grootste van België behoort, en kwalitatief internationaal gereputeerd is wat de Europese muziekcollectie uit de 17e en 18e eeuw betreft. Voor de 19e en 20e eeuw situeert het belang zich eerder lokaal. Audio- en videomateriaal, jazz, lichte muziek en musical zijn pas vrij recent tot de informatievoorzieningen toegetreden. Daardoor zijn deze recente domeinen vooralsnog beperkt en behoren ze tot het type van gebruiksbibliotheek, in sterk contrast met de historische erfgoedverzameling. Het fenomeen musical komt wel aan bod in referentiewerken. Ook muziektheoretische werken en muziktraktaten en –methodes kunnen nuttig zijn voor de musicalopleiding. Naast de bladmuziekcollectie zijn de audiocollecties van *Classical Music Library* en *Naxos Music Library* beschikbaar via de elektronische leeromgeving.

De commissie heeft uit het zelfevaluatie-rapport afgeleid dat de voornoemde evaluatie van het curriculum voornamelijk werd geïnitieerd naar aanleiding van de kwalitatieve duiding bij de enquêteresultaten die de studenten bij de focusgroepsgesprekken gaven. Uit die bevraging was eveneens gebleken dat, hoewel het vak muzikanalyse als verrijkend beschouwd werd in het eerste jaar, dit in het tweede jaar als overbodig werd gezien. De opleiding streeft ernaar de evaluatie van haar programma systematisch te organiseren en structureel in te bedden. De instrumenten en procedures die ze daarbij hanteert, zijn ingebed in de structuren van de hogeschool

en betrekken verschillende stakeholders. Ook slaagcijfers en kengetallen worden in de curriculumevaluatie opgenomen.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de competentiematrix te verbeteren en om de eindcompetenties beter om te zetten naar toetsbare leerdoelen per opleidingsonderdeel.

De commissie vraagt aandacht voor de theoretische omkadering van de opleiding.

Facet 2.2 Eisen professionele gerichtheid van het programma

Beoordelingscriteria:

- Kennisontwikkeling door studenten vindt plaats via vakliteratuur, aan de beroeps- of kunstpraktijk ontleend studiemateriaal en via interactie met de beroepspraktijk, de kunstpraktijk en/of (toegepast) onderzoek.
- Het programma heeft aantoonbare verbanden met actuele ontwikkelingen in het vakgebied/de discipline.
- Het programma waarborgt de ontwikkeling van beroeps- of artistieke vaardigheden en heeft aantoonbare verbanden met de actuele beroepspraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals eerder beschreven, staan de projecten en producties in het centrum van de opleiding. De commissie vindt dit een goede keuze in functie van de beroepsgerichtheid van de opleiding. De producties brengen de studenten ook in contact met een echt publiek. De integratie van competenties die doorheen de opleiding met dit productiemodel beoogd wordt, is belangrijk voor de latere beroepspraktijk.

Doorheen de opleiding acht de commissie het ook gewaarborgd dat de artistieke vaardigheden – de drie pijlers muziek, drama en dans – worden ontwikkeld:

- Wat het muzikale aspect betreft, worden de studenten in het opleidingsonderdeel Zang technisch gevormd, en wordt een repertoire opgebouwd en uitgediept. Daarbij is er aandacht voor ademtechniek, stemplaatsing, technische training, uitspraakleer (in verschillende talen), en toepassing van verworven vaardigheden en materiaal in de producties of het inoefenen van materiaal uit die producties. Er wordt ook een auditiemap samengesteld. Algemene Muzikale Vorming beoogt het zelfstandig instuderen en kunnen uitvoeren van een partituur. Daarbij is er aandacht voor ritmische training, leestechiek, intonatie, gehoorvorming en kennis van de muziektheorie. De cursus notenleer heeft drie graden, die simultaan door drie leerkrachten worden gegeven. Bij de ingangsproof wordt bepaald in welke graad de student kan aanvangen. Bij Piano (inclusief praktische harmonie) is het de doelstelling dat studenten zelfstandig een partituur kunnen ontcijferen en instuderen aan de piano. De student moet zichzelf ook (eenvoudig) kunnen begeleiden, en inzicht hebben in tonaliteit en harmonieën. Close harmony beoogt samenzang/koorzang binnen het genre.
- Wat Dans betreft, wordt er aandacht geschonken aan zowel dansexpressie in de brede zin (het lichaam als communicatiemiddel), als aan klassieke dans, salondans, tapdans en moderne dans. Bij dansexpressie beoogt men kennismaking met en analyse van de basisvakterminologie, improvisatie, repertoireopbouw en het uitwerken van choreografieën met een dramaturgisch kader. De commissie vindt het positief dat de afgelopen jaren meer ruimte werd gemaakt voor Dans (zie ook facet 2.1).
- Wat de pijler Drama (acteren) betreft, wordt vooral in de projecten aandacht besteed aan de volgende elementen: monologen, “Laban”, improvisaties en samenspel.

De commissie stelt wel enkele zwakke punten vast:

- Hoewel de opleiding de hoeveelheid individuele zangles al heeft uitgebreid qua contacturen (van veertig minuten naar een uur), lijkt het de commissie belangrijk dat het aanbod in de zangopleiding ook inhoudelijk wordt verruimd. Het beroepenveld vraagt vandaag breed inzetbare zangers – solistisch en in ensemble – in verschillende stijlen en genres. De opleiding vult vandaag de zangopleiding relatief eng in. Tijdens het bezoek hebben de studenten ook aangegeven dat een sterker individueel getinte repertoirekeuze wenselijk is.
- De afgestudeerden hebben aangegeven dat in het hedendaagse musicallandschap de eigen initiatieven steeds belangrijker worden. Aandacht in het curriculum voor ondernemerschap (inclusief een juridisch-organisatorische achtergrond) zou hierbij kunnen helpen. De commissie stelt dat het productiemodel van de opleiding een geschikte opportuniteit biedt om het ondernemerschap bij studenten te ontwikkelen.
- De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding geen stage heeft ingebouwd in het curriculum. De commissie begrijpt dat de organisatorische beperkingen binnen de opleiding dit belemmeren. Toch vraagt de commissie om het inbouwen van een observatie- of meeloopstage minstens te overwegen.
- Over het algemeen is de theoretische achtergrond in het kader van kennisontwikkeling in de opleiding zwak uitgebouwd (zie facet 2.1).

De opleiding heeft aangegeven dat voor Musicaesthetica en AMV gebruik wordt gemaakt van actuele en gezaghebbende vakliteratuur. Voor de artistieke vakken wordt in eerste instantie artistiek bronnenmateriaal gebruikt, zoals bladmuziek, libretto's, opnames en dvd's. De opleiding stimuleert de studenten om het theaterleven goed te volgen. De studenten gaven tijdens de gesprekken wel aan dat dit soms een dure aangelegenheid is. De inbreng van de actuele beroepspraktijk is wel gegarandeerd door de (soms internationale) beroepspraktijk van de docenten en het aantrekken van externe (binnen- en buitenlandse) regisseurs voor de begeleiding van producties. Voor de auditietraining (onderdeel van de producties) wordt bij het examen een beroep gedaan op casting directors van productiehuisen. Studenten en docenten krijgen hiermee een directe feedback uit het werkveld. De eerste contacten met de Musicalopleiding van de Fontys Hogeschool in Tilburg, de *London School of Acting* en de *Musikhochschule* in Leipzig zorgden al voor een concreet uitwisselingsplatform, zowel op het vlak van projecten en onderwijsmateriaal als de vooropgestelde studenten- en docentenmobiliteit.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie stelt voor om de zangopleiding inhoudelijk te verruimen, in functie van de brede eisen van het beroep.

De commissie suggereert om in functie van de hedendaagse beroepscontext in het curriculum aandacht te hebben voor ondernemerschap. De producties bieden hier een geschikte opportuniteit.

De commissie vraagt om het inbouwen van een observatie- of meeloopstage minstens te overwegen.

Facet 2.3 Samenhang van het programma

Beoordelingscriterium:

- Studenten volgen een inhoudelijk samenhangend opleidingsprogramma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In de opleiding staat de samenhang tussen muziek, drama en dans centraal. Binnen een sterke volgtijdelijkheid worden voor de drie disciplines een steeds hoger niveau en een steeds sterkere integratie beoogd. De opleiding streeft hierbij naar een natuurlijk leerproces met een sterk individuele begeleiding. Dit natuurlijke leerproces wordt door de opleiding ondersteund door de studenten in te delen in groepen met een gelijkaardig niveau, en door de interactie tussen verschillende opleidingsonderdelen.

De individuele zanglessen worden geschraagd door Algemene Muzikale Vorming (AMV), Close harmony en Piano, en theoretisch onderbouwd door Literatuurstudie en Musicaesthetica. De spellessen worden ondersteund door de lessen dictie en “Laban”, en voor een deel ook theoretisch in Musicaesthetica. Voor moderne dans of jazzdans wordt de student geholpen in de les klassiek ballet, maar ook in de Labanlessen. De commissie vindt die verwevenheid noodzakelijk, maar treft die toch meer aan bij de meer praktisch gerichte onderwijsactiviteiten en minder in de relatie met de theoretische opleidingsonderdelen.

De commissie trof bij het bezoek een kleine opleiding aan met een hecht docententeam, waarbij vooral het opleidingshoofd het heft in handen neemt om de samenhang in de dagelijkse gang van zaken te verzorgen. Het docententeam levert veel inspanningen om de individuele studenten een coherent leertraject te bieden. Daarnaast zijn de opbouw van en de samenhang binnen het curriculum een onderdeel van de jaarlijkse studentenenquête. De resultaten hieruit worden besproken in de opleidingscommissie, en hebben al aanleiding gegeven tot wijzigingen (zie ook facet 2.1).

Overleg binnen de opleiding blijft evenwel een zwakke schakel. De docenten die theoretische opleidingsonderdelen verzorgen, mogen dan wel wekelijks overleggen, overleg binnen het volledige docententeam (in vakgroepen) vindt in de ogen van de commissie onvoldoende structureel plaats. De commissie vindt dit noodzakelijk in een opleiding waarin de samenhang en integratie tussen de verschillende disciplines een hoge mate van complexiteit kennen. Een gestructureerd overleg moet volgens de commissie niet alleen over de studievoortgang van de studenten gaan, maar ook over algemene onderwijskundige aspecten, zoals de relatie tussen de theoretische en meer praktisch gerichte opleidingsonderdelen, en beroepsgerelateerde aspecten.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om de samenhang tussen de theoretische en praktisch gerichte opleidingsonderdelen te versterken.

De commissie vraagt om meer structureel overleg te organiseren binnen het docententeam, met meer aandacht voor onderwijskundige en beroepsmatige aspecten.

Facet 2.4 Studieomvang

Beoordelingscriterium:

- De opleiding voldoet aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang, bachelor: tenminste 180 studiepunten

Oordeel van de visitatiecommissie: OK

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De professioneel gerichte bacheloropleiding bestaat uit 180 studiepunten. De opleiding voldoet hiermee aan de formele eisen met betrekking tot de minimale studieomvang van een professioneel gerichte bacheloropleiding.

Aanbevelingen ter verbetering:

/

Facet 2.5 Studielast

Beoordelingscriteria:

- De werkelijke studietijd wordt getoetst en sluit aan bij de normen vastgesteld krachtens decreet.
- Het programma is studeerbaar doordat factoren, die betrekking hebben op dat programma en die de studievoortgang belemmeren zoveel mogelijk worden weggenomen.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Hoewel de opleiding ook wordt aangeboden in een modeltraject waarbij het programma gespreid wordt over drie programmajaren, kiezen nagenoeg alle studenten voor het traject van vier opleidingsjaren van telkens 45 studiepunten. De opleiding stelt dat de voornaamste reden hiervoor is dat de abiturienten nog niet over de optimale begincompetenties beschikken, de opleiding is immers veeleisend naar de drie basisdisciplines en de abiturient heeft vaak geen adequate vooropleiding genoten. De opleiding wenst de student toch de gelegenheid te geven om de opleiding af te werken in een tijdsspanne, nodig om te evolueren naar het niveau dat beantwoordt aan de eisen van het beroepenveld, en dit zonder verlies van leercrediet.

De commissie begrijpt deze keuze maar meent dat vandaag de studielast groter is dan wat voor 180 studiepunten de bedoeling kan zijn. De studenten hebben tijdens de gesprekken ook bevestigd dat ze vier academiejaren quasi fulltime met de studie bezig zijn. Dit wordt ook bevestigd door de studietijdmeting die onderdeel uitmaakt van de semestriële studentenenquête. Daaruit blijkt dat de studielast per opleidingsjaar zelfs het maximum overschrijdt van wat voor 60 studiepunten decretaal voorzien is. De facto betekent dit dat de opleiding een studielast kent die overeenkomt met een studieomvang van 240 studiepunten. De studenten gaven wel aan dat ze zich van bij aanvang van de opleiding bewust waren van de problematiek – de opleiding maakt dit van bij aanvang ook helder – en het vierjarige traject accepteerden. Net zoals ze de nood erkennen om te leren omgaan met piekbelasting, eigen aan het beroep.

Consequent met de bovenstaande keuze stelt de opleiding dat, om de doelstellingen binnen een programma van 180 studiepunten te kunnen realiseren en een internationaal aanvaardbaar kwalificatieniveau te bereiken, het noodzakelijk zou zijn om de toelatingsproef te verstrengen of om de studieomvang te verruimen naar 240 studiepunten. Dat laatste zou de opleiding qua omvang ook op gelijke voet brengen met buitenlandse musicalopleidingen. Gezien het instroomprofiel van de studenten en een gebrek aan flankerende maatregelen (betere voortrajecten) vindt de opleiding een verstrenging van de toegangsproof evenwel niet wenselijk.

De opleiding geeft verder aan dat de hogeschoolbrede studentenenquête de studenten vraagt om elk gevolgd opleidingsonderdeel te beoordelen qua relatie tussen de reële, geïnvesteerde en de begrote studietijd (studiepunten).

Samen met de feedback uit de sterk individuele begeleiding tracht te opleiding de studielast te controleren en waar nodig het curriculum bij te stellen. Dit is bijvoorbeeld gebeurd voor Piano.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de balans tussen de reële en de decretaal toegestane studielast.

Facet 2.6 Afstemming tussen vormgeving en inhoud

Beoordelingscriteria:

- Het didactisch concept is in lijn met de doelstellingen.
- De werkvormen sluiten aan bij het didactisch concept.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Om haar doelstellingen te realiseren, kiest de opleiding voor competentiegericht project- en studentgecentreerd onderwijs. Zoals eerder gezegd, staat een toenemende complexiteit van de opdrachten en de integratie van de vaardigheden voorop. Het sterk individuele onderwijs is gericht op de persoonlijke artistieke ontwikkeling en de zelfwerkzaamheid van de student. De commissie waardeert het uitgangspunt van de opleiding en vindt dat de gehanteerde werkvormen aansluiten bij het gekozen didactische concept.

Het gaat daarbij in de eerste plaats om de projecten en de producties, die als werkvorm naadloos aansluiten bij de beroepspraktijk, en waarbij de artistieke persoonlijkheid gevoed wordt door het teamwork en de confrontatie met de begeleiders die, zoals eerder vermeld, uit de beroepspraktijk komen – of ze nu binnen of buiten de opleiding worden gezocht. De projecten en producties worden ondersteund in de opleidingsonderdelen Zang, Dans, Dictie en fonetica en Piano.

Hoewel de toenemende complexiteit en integratie als een groeilijn kan worden beschouwd, vindt de commissie dat de projecten en producties in een sterker uitgewerkte didactische en methodische groeilijn mogen worden ingeschreven. Vandaag is de keuze van de projecten en producties nog te veel ondergeschikt aan de beschikbaarheid van de regisseur of begeleider. De coördinatie van de ondersteunende opleidingsonderdelen kan ook nog beter worden afgestemd op de producties. Ook bij het opleidingsonderdeel Zang is tijdens het bezoek gebleken dat de methodiek en leerlijnen voor verbetering vatbaar waren.

Hoorcolleges met een veeleer passieve informatieoverdracht komen in hun zuivere vorm niet voor in de opleiding. Wel zijn er werkcolleges, waarvan de interactie tussen lesgever en student de kern uitmaakt. Ook begeleidde zelfstudie is een belangrijke werkvorm in functie van het aanleren van artistieke vaardigheden. De producties fungeren duidelijk als een integraal afstudeerproject, maar dan wel in een beroepsspecifieke vorm. De opleiding heeft in een tabel beschreven in welke opleidingsonderdelen welke combinatie van werkvormen wordt gehanteerd. De commissie is van oordeel dat, in functie van algemene transversale competenties in de theoretische opleidingsonderdelen, toch meer activerende werkvormen kunnen worden ingezet.

De commissie vraagt dat vanuit de diensten Onderwijsontwikkeling en Kwaliteitszorg het opleidingsteam beter zou ondersteund worden bij de evaluatie van het didactische concept en de ontwikkeling van werkvormen en leermiddelen. De algemene ondersteuning die hogeschoolbreed wordt voorzien (bijvoorbeeld de “Dag van de Onderwijsvernieuwing”) blijft, hoewel interessant, in de ogen van de commissie te beperkt. Ook het opnemen van

de werkvormen en leermiddelen in de studentenenquêtes lijkt, hoewel aanwezig en noodzakelijk, nog geen garantie dat nieuwe adequate oplossingen worden gevonden.

Het elektronische leerplatform wordt voornamelijk gebruikt als toegang tot naslagwerken, zoals “Grove Music Online”. De opleiding meende zelf dat de beschikbare elektronische leermiddelen nog onvoldoende zijn aangepast aan de behoeften van een artistieke opleiding. De commissie vraagt hier aandacht voor.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt om het opleidingsonderdeel Zang en de projecten en producties te kaderen in een sterker uitgewerkte didactische en methodische groeilijn.

De commissie vraagt om de coördinatie van de ondersteunende opleidingsonderdelen beter af te stemmen op de producties.

De commissie vraagt om in de theoretische opleidingsonderdelen meer activerende werkvormen in te zetten, en om de relatie tussen werkvormen en beoogde competenties verder uit te werken.

De commissie vraagt dat vanuit de diensten Onderwijsontwikkeling en Kwaliteitszorg het opleidingsteam beter ondersteund zou worden bij de evaluatie van het didactische concept en de ontwikkeling van werkvormen en leermiddelen.

De commissie vraagt aandacht voor een opleidingsspecifieke invulling van het elektronische leerplatform.

Facet 2.7 Beoordeling en toetsing

Beoordelingscriterium:

- Door de beoordelingen, toetsingen en examens wordt adequaat en voor studenten inzichtelijk getoetst of de studenten de leerdoelen van (onderdelen van) het programma hebben gerealiseerd.

Oordeel van de visitatiecommissie: onvoldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De opleiding kadert haar evaluatiebeleid in haar onderwijsvisie, waarbij ze de vrijheid, beheersing, dynamiek en authenticiteit als belangrijke uitgangspunten hanteert. Vanuit deze achtergrond is de evaluatie gericht op de artistieke prestatie en interpretatie van de studenten. De criteria die hierbij gehanteerd worden, zijn de vooruitgang van de student, zijn intrinsieke talent en zijn toekomstmogelijkheden. De evaluatievormen zijn opgenomen in de ECTS-fiches van de opleidingsonderdelen en variëren van mondelinge en schriftelijke examens tot scriptie, permanente evaluatie en performance. De ECTS-fiches maken deel uit van de studiegids en zijn zowel op papier als elektronisch raadpleegbaar. Tijdens het bezoek heeft de commissie evenwel vastgesteld dat de studenten nauwelijks op de hoogte waren van de gehanteerde evaluatiecriteria in de praktijkgerichte opleidingsonderdelen. De commissie meent bovendien dat die evaluatiecriteria niet transparant en onvoldoende geëxpliciteerd zijn. Alleen bij de theoretische opleidingsonderdelen bleek het toetsingsbeleid helder.

Zoals eerder gesuggereerd in dit rapport is de individuele begeleiding van de studenten een centraal gegeven in het groeitraject van de student. Daarbij is het de commissie opgevallen dat de continuïteit van de permanente evaluatie een sterk punt is. De beoordelingen van belangrijke opleidingsonderdelen, zoals de projecten en de producties, blijken steeds het resultaat van uitgebreid overleg. Alle docenten komen ook elk trimester bijeen om

de vorderingen en problemen van elke individuele student te bespreken. Op basis daarvan krijgt elke student mondelinge individuele feedback, die resulteert in een concreet werkplan. Daarmee is de student op de hoogte van zijn sterke en zwakke punten, en heeft hij zicht op een groeitraject. De commissie heeft echter niet kunnen vaststellen of zo'n concreet werkplan ook op papier beschikbaar is. De commissie meent dat de mondelinge feedback beter zou gepaard gaan met een schriftelijk evaluatiedocument, dat gestructureerd is volgens de te bereiken competenties. Dat was ten tijde van het bezoek niet het geval.

De commissie stelt dat de beoordeling van de praktijkgerichte opleidingsonderdelen ten tijde van het bezoek te veel risico's inhield naar subjectiviteit. De commissie vraagt dat er meer structuur zou worden gebracht in de beoordeling, om tot een beter gestructureerde intersubjectiviteit te komen. Dit moet aan de hand van meer transparante en beter gecommuniceerde beoordelingscriteria. De commissie acht het daarbij ook aangewezen om de procesgerichte en productgerichte beoordeling goed van elkaar te onderscheiden. Bijvoorbeeld wanneer externen worden betrokken bij de oordeelsvorming, wat nu reeds gebeurt bij de producties en bij auditietraining. Externen zijn bij de opleiding betrokken om vanuit hun onbevangenheid een productevaluatie uit te voeren. Zij hebben geen weet van de studievoortgang en het ontwikkelingsproces van de student. Bij een procesgerichte beoordeling speelt de opleiding de hoofdrol. Hiermee wenst de commissie te wijzen op het spanningsveld tussen beoordelaar en begeleider. Vandaag is de regisseur van een productie betrokken bij de beoordeling ervan, zowel wat het eindproduct betreft (waar hij zelf aan heeft meegewerkt) als wat het ontwikkelingsproces van de studenten betreft. Dit lijkt de commissie geen gezonde situatie.

Net zoals onder het vorige facet lijkt het de commissie aangewezen om vanuit de diensten Onderwijsontwikkeling en Kwaliteitszorg meer ondersteuning te bieden voor een adequaat toetsingsbeleid.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt beter gestructureerde en meer transparante evaluatieprocessen en -criteria, die beter worden gecommuniceerd naar externe juryleden en studenten.

De commissie vraagt om vanuit de diensten Onderwijsontwikkeling en Kwaliteitszorg meer ondersteuning te bieden voor bij de ontwikkeling van een adequaat toetsingsbeleid.

Facet 2.8 Masterproef

Dit facet is niet van toepassing op een professionele bacheloropleiding.

Facet 2.9 Toelatingsvoorwaarden

Beoordelingscriteria:

Het programma sluit qua vorm en inhoud aan bij de kwalificaties van de instromende studenten bachelor:

- diploma secundair onderwijs, diploma van het hoger onderwijs van het korte type met volledig leerplan, diploma van het hoger onderwijs voor sociale promotie of een diploma of getuigschrift dat bij of krachtens een wet, decreet, Europese richtlijn of een andere internationale overeenkomst als gelijkwaardig wordt erkend;
- door het instellingsbestuur bepaalde voorwaarden voor personen die niet aan bovengenoemde voorwaarden voldoen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Conform de algemene toelatingsvoorwaarden voor bacheloropleidingen, beschreven in het Decreet op de flexibilisering van het hoger onderwijs, richt de musicalopleiding zich als professionele bacheloropleiding in eerste instantie tot burgers van de Europese Unie die in het bezit zijn van een diploma secundair of hoger onderwijs, of een diploma dat wettelijk als gelijkwaardig erkend is. Als kunstopleiding is het de musicalopleiding daarnaast toegestaan een specifieke, artistieke toelatingsproef in te richten.

Het programma van de artistieke toelatingsproef bestaat uit drie onderdelen. Enerzijds een “zang- “ en “spel-” programma dat deels voorbereid is door de kandidaat, en anderzijds een choreografie die wordt aangeleerd tijdens de eigenlijke toelatingsproef. De kandidaten worden geëvalueerd op basis van de volgende criteria: muzikaliteit, stemgeschiktheid, de fysieke capaciteit om de dansvakken aan te kunnen, de maturiteit om voldoende inzicht te hebben in het materiaal, de creativiteit om flexibel om te gaan met theaterteksten en de interpretatie ervan, en sociale vaardigheden om in teamverband te kunnen werken. De beoordeling gebeurt door de docenten van de opleiding en gebeurt stapsgewijs. Kandidaat-studenten starten met de zangproef. Hiervoor kunnen zij één van drie quoteringen krijgen: goed, zwak of onvoldoende. Enkel bij “goed” of “zwak” worden kandidaten toegelaten tot de spelproef. Bij deze spelproef geldt eveneens dat kandidaten één van drie quoteringen kunnen krijgen. Doorgaan naar de dansproef kan alleen als men minimaal één quotering “goed” behaalde (voor zang of spel) en geen onvoldoende. De toelatingsproef wordt twee keer per jaar georganiseerd: eind mei, op het einde van het academiejaar en net voor het nieuwe academiejaar, begin september. De proef wordt aangekondigd via de website en een mailing naar het deeltijds kunstonderwijs (DKO). Ook de opendeurdag, die normaal plaatsvindt na de lentevakantie, is een belangrijk element in de bekendmaking van de toelatingsproef en de inhoud ervan. De commissie waardeert de opbouw en organisatie van de toelatingsproeven.

De opleiding geeft aan geconfronteerd te worden met een heel diverse instroom. Vaker dan vroeger blijken studenten vandaag wel een vooropleiding te hebben gehad, in het DKO maar vooral ook in een kunsthumaniora. De hogeschool heeft met de Kunsthumaniora van Brussel trouwens een convenant afgesloten voor de organisatie van een voorbereidingsjaar. Dit geeft de opleiding de mogelijkheid om kandidaat-studenten die niet slagen voor de toelatingsproef maar wel blijf geven van talent, door te sturen naar een vooropleiding. Zo kan de kwaliteit van de instroom systematisch worden verbeterd.

Ter ondersteuning van het gevoerde instroombeleid ontwikkelde een ad-hoc werkgroep in 2006 een hogeschoolbrede instroomregistratie. Deze bevraging peilt zowel naar brede socio-economische achtergrondkenmerken als naar het studieverleden van instromende studenten, en heeft tot doel het instroombeleid *evidence-based* uit te bouwen. De instroomregistratie maakt deel uit van de inschrijvingsprocedure van de studenten, en wordt opgevolgd en geanalyseerd door de departementale trajectbegeleiders. Door de analyse van deze instroomgegevens te koppelen aan de inhoud en resultaten op de ingangstoets, kan de opleiding haar instroombeleid verfijnen en bijsturen. Concrete plannen daarvoor worden in het lopende academiejaar ontwikkeld.

Veel instromende studenten hebben ooit als amateur of als figurant op professioneel niveau deelgenomen aan een of andere vorm van muziektheater. Sommigen hebben gezongen in naar vorm erg gevarieerde formaties, van koor tot popgroep enzovoort. Een aantal studenten heeft één of meerdere jaren hoger onderwijs achter de rug. Enkelingen hebben al een masterdiploma. De ervaring met drama en vooral met dans is over de hele lijn eerder summier. Elk jaar dienen zich ook een aantal kandidaten aan uit Nederland. De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding goed omgaat met de gedifferentieerde instroom. De opleidingsonderdelen Dans en AMV worden op drie verschillende niveaus parallel aangeboden, en de studenten worden op basis van de toelatingsproef ingedeeld in het juiste niveau. Ook de sterk individuele begeleiding is een troef om het verschil in vooropleiding op te vangen. De commissie wil daarbij wel aanstippen dat er evenwichtig moet blijven worden omgegaan met de spanning tussen het instromende niveau en de beoogde eindcompetenties. De commissie vraagt daar waakzaam over te zijn. Tijdens het bezoek is ook gebleken dat de toegenomen instroom voor het

opleidingsonderdeel Close harmony geleid heeft tot groepen die niet altijd een geschikte – want te grote – omvang hebben. De opleiding is zich hiervan bewust.

Binnen het kader van de associatie beschikken de hogeschool en de opleiding over procedures met betrekking tot elders verworven competenties en eerder verworven kwalificaties. De studenten in de opleiding hebben hiervan nog niet echt gebruikgemaakt.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt te blijven waken over een goede aansluiting tussen de eindkwalificaties van de instromende studenten en de verwachte begincompetenties.

De commissie vraagt om in het opleidingsonderdeel Close harmony over de groepsgrootte te waken.

Oordeel over onderwerp 2, programma: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 2.1, relatie tussen doelstellingen en inhoud van het programma:	voldoende
facet 2.2, eisen academische gerichtheid van het programma:	voldoende
facet 2.3, samenhang van het programma:	voldoende
facet 2.4, studieomvang:	OK
facet 2.5, studielast:	onvoldoende
facet 2.6, afstemming tussen vormgeving en inhoud:	voldoende
facet 2.7, beoordeling en toetsing:	onvoldoende
facet 2.8, masterproef:	n.v.t.
facet 2.9, toelatingsvoorwaarden:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn. De visitatiecommissie maakt een positieve afweging en stelt dat de opleiding voldoende potentieel heeft om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen, zeker wat het facet Beoordeling en toetsing betreft. Meer bepaald bevat het curriculum alle basisbestanddelen die noodzakelijk zijn om een student op te leiden tot een beginnende beroepsbeoefenaar.

Onderwerp 3 Inzet van het personeel

Facet 3.1 Kwaliteit van het personeel

Beoordelingscriterium:

- Het personeel is gekwalificeerd voor de inhoudelijke, onderwijskundige en organisatorische realisatie van het programma.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Het personeelsbeleid van de opleiding situeert zich binnen het beleid van de hogeschool en het departement en steunt, gerelateerd aan de onderwijsvisie, op de volgende waarden: openheid en directe communicatie, zin voor initiatief en creativiteit, participatie aan de overlegcultuur en een vlotte beschikbaarheid. Met de bedoeling een professionele, artistiek stimulerende werkomgeving uit te bouwen, vormen onderwijsdeskundigheid en podiumervaring – als musicalartiest of in een van de drie disciplines – belangrijke aandachtspunten bij werving.

Voor werving, selectie, benoeming, bevordering, functioneringsgesprekken, evaluatie en ontslag beschikt de opleiding over procedures die binnen de hogeschool en het departement zijn vastgelegd, volgens procedures die eigen zijn aan een Vlaamse autonome hogeschool. Bij de implementatie van het centraal bepaalde personeelsbeleid zijn de departementsraad, het DOC, de selectiecommissie en de opleidingscommissie betrokken. Ook wat gastdocenten betreft, beschikt de opleiding over een regulerend kader, dat moet toelaten om geschikte kandidaten te vinden en te selecteren. De functioneringsgesprekken zijn ingevoerd sinds het academiejaar 2008-2009, en worden uitgevoerd door het departementshoofd. Evaluaties vinden jaarlijks plaats voor tijdelijke personeelsleden, en worden uitgevoerd door het departements- of het opleidingshoofd. Voor vaste personeelsleden gebeurt de evaluatie driejaarlijks.

Een taakbelasting is departementaal bepaald en goedgekeurd door de departementsraad. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen artistiek en niet-artistiek gebonden ambten. De artistiek gebonden taak is voor assistenten bepaald op 18 contacturen per week, en voor docenten op 14 contacturen per week gedurende 32 lesweken per academiejaar. Voor de niet-artistiek gebonden opdrachten situeert een voltijdse opdracht zich tussen 1477 en 1500 uren per academiejaar. Naast de contacturen omschrijft het taakbelastingsprofiel ook de uren voor examens, toelatingsproeven en het beoefenen der kunsten voor artistiek gebonden ambten, en begeleiding en scripties voor niet-artistiek gebonden ambten. De taken van het personeel worden bepaald door het opleidingshoofd, het departementshoofd en de departementsraad. Hiervoor vertrekken ze van de noden die voortvloeien uit het opleidingsprofiel, het opleidingsprogramma en de onderwijsvisie. Deze functies en taken leiden tot competentieprofielen die de basis vormen voor de globale personeelsformatie en de individuele taakomschrijvingen.

De opleiding geeft aan dat de personeelsplanning moet worden gerealiseerd binnen de beperkte financiële mogelijkheden. Daarbij komt dat het sociale passief uit het verleden en de bijzondere salarisschaal ook mee aan de basis liggen van een actueel personeelskader van erg veel kleine maar kwalitatief hoogstaande ambten. De commissie beaamt de inhoudelijke kwaliteiten van het docentenkorps, en wil de organisatorische flexibiliteit in moeilijke omstandigheden positief in de verf zetten. Ook het hechte karakter en de open sfeer van het vlot toegankelijke onderwijzende personeel zijn zeker een troef voor de opleiding.

Nieuwe personeelsleden worden geïntroduceerd door het opleidingshoofd en vervolgens binnen het kleine maar hechte team vlot opgevangen. Vanuit de hogeschool werd in 2007-2008 een ad-hoc werkgroep Onthaalbeleid opgericht, waaraan ook het departement Conservatorium actief heeft deelgenomen. De werkgroep heeft een

overkoepelend onthaalbeleid uitgetekend, en stelde via de ankerpunten voor het personeel procedures en een onthaalmap ter beschikking.

De commissie heeft wel een hiaat vastgesteld wat de onderwijskundige professionalisering van het al aanwezige personeel betreft. Eventuele tekorten worden niet bijgewerkt. In het licht van een aantal aanbevelingen onderwerp 2 lijkt dit in de ogen van de commissie onontbeerlijk. Het is noodzakelijk alle docenten verder te betrekken bij de onderwijskundige en artistieke ontwikkeling van de opleiding. Dit kan bijvoorbeeld door een intervisiemodel tussen docenten onderling en tussen docenten en studenten, of door docentenvergaderingen met een luik professionalisering.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie vraagt dat er werk zou worden gemaakt van onderwijskundige bijscholing van het aanwezige onderwijzende personeel.

Facet 3.2 Eisen professionele gerichtheid

Beoordelingscriterium:

- het onderwijs wordt voor een belangrijk deel verzorgd door personeel dat een verbinding legt tussen de opleiding en de beroeps- of kunstpraktijk.
- bij de daartoe in aanmerking komende opleidingen dient daarenboven voldoende personeel te beschikken over kennis en inzicht in de desbetreffende beroeps- of kunstpraktijk.

Oordeel van de visitatiecommissie: goed

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De commissie heeft vastgesteld dat de opleiding over een personeelskader beschikt dat goed de band kan leggen met de beroepspraktijk. Zoals eerder aangegeven, zijn de meeste vaste docenten als (podium)artiest actief in het werkveld. Sommige van de docenten hebben ook een bijzondere erkenning gekregen, bijvoorbeeld door prijzen te winnen. De vaste docenten worden aangevuld met een schare uitstekende gastdocenten uit het werkveld.

De band met het werkveld is ook een voorwaarde bij aanwerving. Hiervoor heeft de opleiding per opleidingsonderdeel de verwachtingen gespecificeerd. In verhouding tot het curriculum geldt grosso modo de volgende verhouding in de spreiding van de deskundigheid van de personeelsleden: 3/6 zang + muziek – 2/6 drama – 1/6 dans.

De investeringen in internationalisering van het personeel gebeuren via docentenmobiliteit. In de opstartfase van de nieuwe opleiding ging alle aandacht in eerste instantie naar het correct opstarten en bijsturen van de specifiek onderwijsgerelateerde problemen. Het op gang brengen van de docentenmobiliteit is pas voorzien in een volgende fase. Als voorbereidende fase zijn er de internationale informele contacten met buitenlandse musicalopleidingen in Nederland, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Bovendien is het conservatorium lid van de Association Européenne des Conservatoires (AEC), en beschikt zij hierdoor over een uitgebreid netwerk van Europese partnerinstellingen voor het organiseren van uitwisselingen. Ook het aantrekken van buitenlandse regisseurs voor de producties is een concrete realisatie in het domein van internationalisering, maar dan wel in de thuisbasis zelf.

Als enige aandachtspunt wil de commissie ook hier professionalisering onder de aandacht brengen. Niettegenstaande de buitenschoolse professionele activiteiten de docenten scherp houden en zij hun ervaring in de opleiding inzetten, vraagt de commissie om toch ook ruimte te creëren voor vakspecifieke bijscholing.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de vakspecifieke professionalisering van de docenten.

Facet 3.3 Kwantiteit personeel

Beoordelingscriterium:

- Er wordt voldoende personeel ingezet om de opleiding met de gewenste kwaliteit te verzorgen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De totale personeelsformatie omvat de statutair en contractueel aangestelde onderwijs- en administratieve medewerkers, het onderhoudspersoneel en de gastdocenten. De opleiding Musical beschikte in het academiejaar 2007-2008 over 8,4 en in 2008-2009 over 9,05 VTE onderwijzend personeel – inclusief de oude opleiding die werd afgebouwd. Dit betekent dat er in het academiejaar 2007-2008 sprake was van een voordelige student-lectorratio van 1,1 en in het academiejaar 2008-2009 een van 1,9. Dit geeft echter een vertekend beeld, omdat de oude opleiding parallel in dit getal niet werd opgenomen. Als je dat wel zou doen, worden de ratio's respectievelijk 2,1 en 2,2. Dit blijft voordelig. De opleiding maakte tijdens het bezoek melding van een drastische stijging van de instroom, maar ook dan stelt de commissie dat de student-lectorratio voordelig blijft. Daartegenover staat dat de spreiding van de opleiding over vier jaar niet alleen voor de studenten maar ook voor de docenten een zware werkbelasting met zich meebrengt.

Van het statutaire personeel was in het academiejaar 2008-2009 2,5 VTE vastbenoemd; 1,75 VTE tijdelijk; 3,2 VTE gastdocent en 1,6 VTE contractueel. De leeftijdstabel van het onderwijzende personeel situeert 22 procent tussen 25-39, en 78 procent tussen 40-65 jaar. Deze verhouding is berekend op het aantal OP-personeelsleden. Een verklaring voor deze verhouding ligt onder meer in de overname van OP-leden uit de oude opleidingsvariant.

Daarnaast beschikt het departement KCB over 15,31 VTE ondersteunend, administratief en technisch personeel. Op basis van het aantal opgenomen studiepunten heeft de opleiding Musical slechts recht op een administratieve en technische ondersteuning van ongeveer 0,5 VTE. In de praktijk moet deze ondersteuning een zodanig verschillende invulling krijgen, dat het onmogelijk is één enkele administratieve kracht fysiek aan de opleiding Musical toe te wijzen. Voor haar administratieve ondersteuning kan de opleiding Musical een beroep doen op de departementale administratie, gehuisvest op de hoofdcampus in de Regentschapsstraat. Voor dringende ondersteuning kan zij een beroep doen op de diensten van de algemene directie, die zich op dezelfde campus bevinden.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de zware belasting van het onderwijzende personeel door de spreiding van de opleiding over vier opleidingsjaren.

Oordeel over onderwerp 3, inzet van het personeel: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 3.1, kwaliteit personeel:	voldoende
facet 3.2, eisen professionele gerichtheid:	goed
facet 3.3, kwantiteit personeel:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 4 Voorzieningen

Facet 4.1 Materiële voorzieningen

Beoordelingscriterium:

- De huisvesting en materiële voorzieningen zijn toereikend om het programma te realiseren.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

De musicalopleiding werd ondergebracht aan de Nijverheidskaai, maar wordt op het departementale vlak administratief bestuurd vanuit het Koninklijk Conservatorium in het centrum van Brussel. De locatie aan de Nijverheidskaai huisvest ook de centrale administratieve diensten van de hogeschool. De musicalopleiding kan soms rechtstreeks een beroep doen op deze diensten. De Erasmushogeschool wil een beleid voeren waardoor de campus zich ontwikkelt in functie van de noden van de student en van een rationeel en efficiënt onderwijsmanagement.

De opleiding beschikt over vier klaslokalen, twee balletzalen met omkleedruimtes, douches en sanitair, drie theorielokalen, één grote repetitieruimte met de afmetingen van een professioneel podium en een vleugelpiano (niet gestemd op het moment van het bezoek), twee kleinere repetitieruimtes, een bibliotheek met pc-ruimte voor de studenten, één opslagruimte voor rekwisieten, decors en kostuums, één docentenlokaal en één bureau voor het opleidingshoofd. Een professionele lichtinstallatie en audio- en videoapparatuur staan ter beschikking. De opleiding geeft aan dat voor de actuele omvang van de opleiding de huidige infrastructuur voldoet en grotere voordelen biedt dan de campus van het conservatorium in het centrum van Brussel. De commissie bevestigt dat de studenten fysiek de ruimte hebben om te studeren en dat de ruimtes niet moeten worden gedeeld met andere opleidingen. Tijdens het bezoek is gebleken dat er een investeringsplan was voor het rollend materieel. De commissie vindt investeringen inderdaad nodig, bijvoorbeeld wat de uitrusting betreft in functie van theoretisch onderwijs naar hedendaagse normen, en vooral in functie van een professioneel uitgebouwde theateraccommodatie, die nu niet aanwezig is. De commissie heeft ook vastgesteld dat microfoons aanwezig waren, maar dat die met een meer efficiënte inzet snel tot een functionele verbetering zouden leiden in de opleiding.

De campus Nijverheidskaai is vlot bereikbaar met het openbaar vervoer. Studentenvoorzieningen hebben vorm gekregen door de samenwerking met “Quartier Latin”, een samenwerkingsproject van alle Nederlandstalige hogescholen en universiteiten in Brussel voor het beheer van studentenkamers in de hoofdstad. Sociale voorzieningen, zoals studentenrestaurants en een informatiecentrum, zijn georganiseerd in de vzw Sovehb. Deze vzw is onder meer uitbater van het studentenrestaurant op de campus Nijverheidskaai.

De inhoud van de mediatheek werd beschreven onder facet 2.2. Wat de toegankelijkheid betreft, moet worden gezegd dat er momenteel geen elektronische catalogus van de verzameling beschikbaar is. Dit is wel opgenomen in het nieuwe beleidsplan “Informatie- en kennisbeheer”. De muziekbibliotheek van het Conservatorium, die zoals gezegd voor de studenten Musical een beperkte collectie heeft, is voor de studenten minder makkelijk bereikbaar.

De ICT-dienst van de Erasmushogeschool staat in voor het administratieve netwerk, en voor de netwerkverbindingen tussen de opleiding, de andere campussen en de centrale administratie. De opleiding geeft aan dat deze infrastructuur nog geoptimaliseerd kan worden door onder meer printfaciliteiten voor studenten te voorzien. Elke student en elk personeelslid krijgen via een eigen account toegang tot alle elektronische diensten die de Erasmushogeschool aanbiedt. De elektronische leeromgeving biedt mogelijkheden aan de docenten om mededelingen, documenten, beeldend materiaal en presentaties over hun opleidingsonderdeel te delen met de

studenten. Daarnaast hebben ook de studenten de mogelijkheid om via het forum contact op te nemen met de docenten. De commissie vindt dat docenten het elektronische leerplatform nog beter kunnen inzetten, en dat studenten het nog beter kunnen gebruiken.

Aanbevelingen ter verbetering:

De commissie wil de opleiding stimuleren om te investeren in een professioneel uitgebouwde theateraccommodatie.

De commissie vraagt dat het elektronische leerplatform beter zou worden ingezet door studenten en docenten.

Facet 4.2 Studiebegeleiding

Beoordelingscriteria:

- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten zijn adequaat met het oog op de studievoortgang.
- De studiebegeleiding en informatievoorziening aan studenten sluiten aan bij de behoefte van studenten.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Abituriënten vinden informatie over de opleiding via de website van de hogeschool en het departement. Daarnaast is er een informatiebrochure, en kunnen geïnteresseerden aankloppen bij het opleidingshoofd en het departementale secretariaat. Het departement neemt ook deel aan informatiebeurzen. Verder organiseert de opleiding jaarlijks een opendeurdag, waarop bezoekers ook lessen en toonmomenten kunnen bijwonen. Geïnteresseerden kunnen zich als voorbereiding op de toelatingsproef ook laten testen. Naast de opendeurdag beschouwt de opleiding de toonmomenten van de producties als een belangrijke vorm van informatieverspreiding, en organiseert ze ook een afzonderlijke infodag waarop ze – met een infobrochure in de hand – gericht op zoek gaat naar potentiële studenten. Wervende externe communicatie wordt eveneens verzorgd door de kanalen van het departement Conservatorium. Zo krijgt elke musicalproductie ruim aandacht in het maandblad van het Conservatorium, dat op enkele duizenden exemplaren wordt verspreid. Gezien de kleinschaligheid van de opleiding verloopt de verwelcoming van de nieuwe studenten vlot en heel informeel.

Die studie- en studentenbegeleiding wordt in de hogeschool integraal benaderd en opgevat vanuit vijf complementaire pijlers: trajectbegeleiding, vakinhoudelijke begeleiding, begeleiding op het vlak van methode en studievaardigheden, een ombudsdienst en psychosociale begeleiding. Voor het departement Conservatorium wordt dit begeleidingskader geoperationaliseerd in een algemene administratieve begeleiding (trajectbegeleider) en specifieke begeleiding rond vakinhoud (docenten), studiemethode en studievaardigheden (studentenbegeleider), geschillen in verband met het studiecontract, de onderwijs- en examenregeling (ombudspersoon), en in persoonlijke problemen van psychosociale, juridische, financiële of algemene aard (studentenbegeleider). Zowel de traject- als studentenbegeleider heeft aangegeven dat de begeleiding in de opleiding zo goed is, dat hen zelden of nooit problemen ter ore komen. De commissie ziet hier een verband met het sterk informele karakter van de begeleiding in de opleiding (zie vorige alinea). Dat wil zeggen dat zowel het onderwijzende personeel als het personeel dat instaat voor de studentenbegeleiding, erg toegankelijk is en heel dicht bij de studenten staat. De commissie vindt dit enerzijds positief, omdat dit ook kansen biedt op onmiddellijke remediëring. Maar ze stelt anderzijds dat dit informele karakter het risico inhoudt dat studenten niet of te weinig op de hoogte zijn van de ondersteuning op het niveau van de hogeschool of de sociale diensten. Meer nog: mogelijk is de drempel naar een meer gerichte en objectiverende begeleiding hoger dan wenselijk.

Op departementaal vlak is een verantwoordelijke aangesteld voor elk van de vermelde vormen van studiebegeleiding. Het geheel wordt gecoördineerd door een centrale coördinator Studiebegeleiding. De wisselwerking tussen de centrale en departementale diensten wordt verzorgd door de werkgroepen Studentenbegeleiding en Trajectbegeleiding. Belangrijke realisaties van deze werkgroepen zijn: de invoering van een hogeschoolbrede instroomregistratie, de ontwikkeling van een digitaal studentvolgsysteem, de ondersteuning van de bijzondere statuten "Studeren met een functiebeperking" en "Topsport en studie", en de recente erkenning van studentenvertegenwoordigers als doelgroep die een analoge aanspraak kan maken op redelijke voorzieningen.

Specifiek voor buitenlandse studenten heeft de hogeschoolwebsite een aantal pagina's beschikbaar gesteld in het Engels. De departementale contactpersoon Internationalisering staat in voor de informatievoorziening, opvang en begeleiding van buitenlandse studenten.

Ook de studie- en studentenbegeleiding wordt opgenomen in de studententevredenheidsenquêtes.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie vraagt dat de opleiding de studenten beter op de hoogte zou brengen van de mogelijkheden van studie- en studentenbegeleiding op het niveau van het departement en SovEhB.

Oordeel over onderwerp 4, voorzieningen: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 4.1, materiële voorzieningen:	voldoende
facet 4.2, studiebegeleiding:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 5 Interne kwaliteitszorg

Facet 5.1 Evaluatie resultaten

Beoordelingscriterium:

- De opleiding wordt periodiek geëvalueerd, mede aan de hand van toetsbare streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

In haar opdrachtverklaring omschrijft de Erasmushogeschool Brussel haar missie als “dagelijks kwaliteitsvol onderwijs bieden”. Zij formuleert daarvoor de intentie om het onderwijs systematisch te toetsen aan de hand van interne en externe kwaliteitszorgsystemen op basis van het EFQM-model. Deze visie wordt ondersteund met een organisatiestructuur die streeft naar een verticale en horizontale samenhang, met de ontwikkeling van een kwaliteitsmanagement dat een systematisch cyclische werking beoogt met een arsenaal aan instrumenten.

De centrale dienst Onderwijs en Kwaliteitsbeleid richtte een interdepartementale stuurgroep Kwaliteitszorg op voor het coördineren van de kwaliteitscontrole. De stuurgroep is samengesteld uit de departementale kwaliteitszorgcoördinatoren, en vergadert om de zes weken. Ze dient niet alleen om de grote lijnen van het kwaliteitszorgsysteem te realiseren, maar functioneert tegelijk als een platform voor de departementen om hun wensen te formuleren en eigen projecten voor te stellen. Door de wederzijdse aanwezigheid van de kwaliteitsfunctionarissen van de Erasmushogeschool Brussel en de Vrije Universiteit Brussel in de stuurgroep Kwaliteitszorg van de hogeschool en de commissie Kwaliteitszorg van de VUB, trachten de partners het kwaliteitsbeleid op associatieniveau op elkaar af te stemmen.

Kwaliteitszorg wordt binnen het departement gestuurd door de departementale stuurgroep Kwaliteitszorg onder het voorzitterschap van de coördinator. De stuurgroep moet specifieke departementale meetinstrumenten ontwikkelen en de resultaten hiervan opvolgen. Ze formuleert waar nodig aanpassingen aan het beleid. De commissie heeft ook vastgesteld dat op departementaal niveau een beleidscel een jaaractieplan heeft uitgewerkt waarin KZ werd opgenomen als operationele doelstelling.

De Erasmushogeschool Brussel hanteert in essentie twee soorten diagnostische instrumenten om haar integrale kwaliteitszorgsysteem te voeden en haar processen, waardering en eindresultaten te evalueren. Het gaat om “zachte” perceptiemetingen, zoals tevredenheidsenquêtes van verschillende doelgroepen enerzijds en “harde” kwaliteitsindicatoren en kengetallen anderzijds. Hoewel het instrumentarium in grote mate op een centraal niveau ontwikkeld wordt en een overkoepelende rapportering wordt beoogd, worden metingen en analyses vooral op het niveau van het departement uitgevoerd. De opleiding heeft zelf aangegeven dat de meting van de slaagpercentages en de bevraging van de alumni voor de opleiding Musical vooralsnog weinig relevante informatie hebben opgeleverd.

De opleiding heeft aangegeven dat ze vandaag concreet over de volgende instrumenten beschikt:

- De jaarlijkse studentenenquête (semestrieel vanaf 2009-2010), waarin gepeild wordt naar de tevredenheid van de studenten over de kwaliteit van het onderwijs en de geïnvesteerde studietijd per opleidingsonderdeel. Door omstandigheden werd de studentenenquête in 2007-2008 niet elektronisch afgenomen. Om de opleiding Musical toch toe te laten gestructureerde input vanuit de studenten te genereren, werd de bevraging aan de hand van focusgroepen geïntroduceerd.
- De alumni-enquête: een elektronische bevraging leverde slechts een beperkte respons op, zodat ook hier werd overgegaan tot een bijkomende telefonische enquêtering. De volgende hogeschoolbrede afname is

gepland na drie academiejaren, en zal dan ook afgestudeerden van de professionele bacheloropleiding Musical kunnen bereiken.

- Personeelsenquêtes, georganiseerd op hogeschoolniveau. Hierin wordt gepeild naar de onderwijssituatie vanuit het standpunt van de docenten. Omdat de jonge opleiding Musical nog geen personeelsenquête op hogeschoolniveau heeft meegemaakt, is eind juni 2008 een ad-hoc personeelsenquête voor de opleiding Musical georganiseerd.
- Het jaarlijkse gesprek van het opleidingshoofd met de studenten. Gezien de sterke betrokkenheid van de studenten zelf, hun aanwezigheid en participatie, wordt dit gesprek door de opleiding momenteel gezien als de hoeksteen van de meetinstrumenten van kwaliteitszorg. Informeler maar op inhoudelijk vlak bijzonder resultaatgericht is de feedback van collega's, studenten, werkveld en publiek op de producties.
- Informele contacten met het werkveld, die een permanente spiegel voorhouden of de studenten voldoen aan de vereisten van het vakgebied.

De commissie stelt vast dat de opleiding in de intensieve en persoonlijke contacten veel aandacht heeft voor kwaliteit en dat op informele basis veel feedback wordt gezocht. Ze stelt uit de beschikbare informatie en uit de gesprekken eveneens vast dat in de opleiding alvast het bewustzijn aanwezig is dat de informele activiteiten moeten worden aangevuld met een meer formele systematiek, getuige:

- de recente aanstelling van een departementale coördinator;
- het departementaal jaaractieplan waaraan het opleidingshoofd Musical heeft meegewerkt en waarin kwaliteitszorg is opgenomen als operationele doelstelling;
- het initiatief om met het werkveld een resonantiegroep op te richten;
- de intentie om op basis van metingen van slaagpercentages op het niveau van opleidingsonderdelen, streefcijfers te formuleren.

De commissie wenst daarbij aan te stippen dat een verdere ontwikkeling van een minder reactieve, meer formele en meer gedepersonaliseerde kwaliteitszorg een noodzaak is. Samen met de diensten Kwaliteitszorg en Onderwijsontwikkeling van de hogeschool erkent de commissie wel dat het niet altijd eenvoudig is om instrumenten te ontwikkelen die enerzijds een formeel karakter hebben en toch tegemoet komen aan de sterk informele cultuur en kleine omvang van de opleiding. De commissie wenst de opleiding, in samenwerking met de diensten Kwaliteitszorg en Onderwijsontwikkeling van de hogeschool en de andere opleidingen in de podiumkunsten, wel te stimuleren om, in aanvulling op de focusgroepen, toch intensieve inspanningen te blijven leveren om hier betere oplossingen voor te vinden.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie vraagt werk te maken van een meer formele aanpak van kwaliteitszorg op het niveau van de opleiding. Ze vraagt dat daarbij meer instrumenten zouden worden ingezet die aansluiten bij de aard van de opleiding.

Facet 5.2 Maatregelen tot verbetering

Beoordelingscriterium:

- De uitkomsten van deze evaluatie vormen de basis voor aantoonbare verbetermaatregelen die bijdragen aan de realisatie van de streefdoelen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Doorheen het rapport zijn al meerdere concrete verbeteringsmaatregelen vernoemd. Er zijn inspanningen om de kwaliteit van de instroom te verbeteren, en er zijn curriculumwijzigingen doorgevoerd, mee op basis van meetresultaten. Dans is uitgebreid, Zang werd uitgebreid, er zullen keuzevakken voorzien worden (ten koste van Piano), een resonantiegroep werd samengesteld en de opleiding streeft ernaar om grote musicals met een liveorkest uit te voeren.

Na de “Toets Nieuwe Opleiding” door de NVAO werden ook nog de volgende maatregelen getroffen: een competentiematrix werd opgesteld, auditietraining wordt wekelijks voorzien, de beoordeling van Zang, Drama en Dans wordt in de laatste fase van de opleiding geïntegreerd beoordeeld en er werd een grote repetitieruimte ingericht.

De commissie plaatst wel de kanttekening dat de maatregelen nog onvoldoende structuur kennen en willekeurig, vaak reactief worden uitgevoerd. De commissie stelt voor dat de opleiding concrete stappenplannen uitwerkt, waarin doelstellingen worden gecombineerd met een taakverdeling en tijdspad.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie vraagt dat de opleiding haar verbeteringsmaatregelen structureert met een concreet stappenplan.

Facet 5.3 Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld

Beoordelingscriterium:

- Bij de interne kwaliteitszorg zijn medewerkers, studenten, alumni en het afnemend beroepenveld van de opleiding actief betrokken.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Zoals vermeld heeft de commissie vastgesteld dat studenten en docenten erg nauw betrokken zijn bij de opleiding en begaan zijn met de kwaliteit ervan. Het kleinschalige en informele karakter, en de grote toegankelijkheid van docenten en leidinggevenden werken zeker bevorderend om feedback over de kwaliteit van de opleiding bij de studenten te vergaren. Het informele wordt hier aangevuld met een formele betrokkenheid van studenten en docenten in:

- de departementsraad (studenten en docenten);
- de opleidingscommissie (studenten en docenten);
- de studentenraad (studenten);
- de studentenenquête en focusgroepen;
- de docentenenquête.

De commissie wil wel opmerken dat tijdens het visitatiebezoek gebleken is dat de studenten het zelfevaluatierapport nauwelijks kenden.

Daarnaast is eenzelfde betrokkenheid ook terug te vinden bij veel alumni die de voorstellingen van de opleiding blijven bezoeken en graag feedback blijven geven. De betrokkenheid van de alumni kan zeker verder worden geformaliseerd, net als die van het beroepenveld. De contacten met dit laatste zijn op informele basis wel vrij intens: de contacten met de regisseurs van de projecten en producties, de externe juryleden van de examens en de diverse contacten in het theatercircuit van de musical. In de toekomst zou een resonantiegroep met het

werkveld meer structuur geven aan deze contacten. De commissie stelt voor om zeker ook het buitenlandse werkveld of buitenlandse collega's te betrekken in een dergelijke resonantiegroep.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie stelt voor om de contacten met alumni, buitenlandse musicalopleidingen en het (buitenlandse) werkveld verder te structureren en formaliseren.

Oordeel over onderwerp 5, interne kwaliteitszorg: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 5.1, evaluatie resultaten:	voldoende
facet 5.2, maatregelen tot verbetering:	voldoende
facet 5.3, betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Onderwerp 6 Resultaten

Facet 6.1 Gerealiseerd niveau

Beoordelingscriterium:

- De gerealiseerde eindkwalificaties zijn in overeenstemming met de nagestreefde competenties qua niveau, oriëntatie en domeinspecifieke eisen.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Om af te toetsen of een student de nodige competenties beheerst om als beginnende musicalartiest aan de slag te gaan, wordt vooral gekeken naar de resultaten tijdens de producties, waar ook externen bij de jury worden betrokken. De commissie is het ermee eens dat dit een geschikte methode is, en dat hiermee een goede oriëntatie op de domeinspecifieke eisen wordt gerealiseerd. Uit de gesprekken met het werkveld blijkt ook dat afgestudeerden van de voorgaande opleiding (als optie van een afstudeerrichting van de opleiding Drama) wat de uitvoerende component betreft, voldoen aan normen die gangbaar zijn in het Nederlandse taalgebied. Dit laatste geldt in de ogen van de commissie minder wat betreft het niet-Nederlandstalige afzetgebied. Daar zijn de beroepsmogelijkheden erg beperkt. De tewerkstellingsgraad van de afgestudeerden van de voorgaande opleiding ligt algemeen wel erg hoog: 95 procent werkt in musical of aanverwante kunsttakken. Zelf geven de afgestudeerden nog aan in erg gevarieerde werkomstandigheden te kunnen functioneren: naast musicalproducties, ook in film, toneelproducties, tv, radio, chanson, pop, presentatieopdrachten, kindertheater, backing vocals voor concerten en plaatopnames, dubbing van (teken)films, reclamespots en experimenteel theater. Van zodra de eerste echte bachelors Musical zullen afstuderen, wil de opleiding hun tewerkstellingsprofiel continu opvolgen.

Een aantal afgestudeerden van de voorgaande opleiding hebben intussen grote naambekendheid verworven in Vlaanderen en in Nederland. Vermeldenswaard is dat zes alumni en twee docenten van de opleiding deel uitmaakten van de cast van de musical Mamma Mia. Ze kapen prijzen weg zowel op de Vlaamse Musicalprijzuitreiking als de Nederlandse. De Nederlandse John Kraaijkamp Musical Award voor de beste mannelijke hoofdrol ging in 2001 naar alumnus Jan Schepens en in 2005 ging diezelfde award naar alumna Veerle Baetens voor de beste vrouwelijke hoofdrol. In 2005 ontving Dimitri Verhoeven de prijs voor beste acteur, Koen Van Impe kreeg de prijs voor beste mannelijke bijrol en Veerle Baetens voor aanstormend talent. Ann Vandenbroeck de prijs kreeg voor Beste Vrouwelijke Bijrol en Goele De Raedt voor Beste Aanstormend Talent 2004. Ook in 2007 werd zij bekroond met de prijs van Beste Vrouwelijke Bijrol voor haar optreden als Babette in The Beauty and the Beast. In 2008 werden twee alumni genomineerd: Guillaume Devos voor zijn rol in Fame, en Dieter Verhaegen voor zijn rol in Grease. Sedert 2004 worden ook Vlaamse musicalprijzen uitgereikt en vallen alumni van de opleiding musical aan de Erasmushogeschool Brussel goed in nominaties en prijzen: Dimitri Verhoeven, Ann Vandenbroeck, Bruno Van Heystraeten, Lokke Dieltiens en Maaike Boerdam.

De commissie wil wel aanstippen dat het dramaturgische onderzoek minder is gerealiseerd in de opleiding, net zoals de algemene competenties minder expliciet worden gerealiseerd. En hoewel auditietraining in de opleiding veel aandacht krijgt, lijkt het – in voorbereiding op de beroepspraktijk – de stressfactor die gepaard gaat met audities, onvoldoende te kunnen simuleren. De afgestudeerden van de voorgaande opleiding hebben verder het gebrek aan de ontwikkeling van juridisch-organisatorische achtergrond tijdens de opleiding aangegeven als een gemis in de latere uitoefening van het beroep. Dat neemt niet weg dat het directe contact met publiek, de contacten met externe juryleden, de aanwezigheid van castingdirecteurs en vertegenwoordigers van productiehuisen op de auditietrainingen of toonmomenten van de producties, waardevolle elementen zijn in de toeleiding naar het effectieve werkveld.

Slechts twee studenten zijn op Erasmus-uitwisseling geweest. Dit resultaat moet wel worden afgezet tegen de jonge leeftijd van deze opleiding.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie vraagt aandacht voor de toeleiding naar het beroep via auditietraining, en voor de ontwikkeling van de algemene en dramaturgische competenties.

Facet 6.2 Onderwijsrendement

Beoordelingscriteria:

- Voor het onderwijsrendement zijn streefcijfers geformuleerd in vergelijking met relevante andere opleidingen.
- Het onderwijsrendement voldoet aan deze streefcijfers.

Oordeel van de visitatiecommissie: voldoende

De commissie is tot haar oordeel gekomen op basis van de volgende vaststellingen en overwegingen:

Vlaanderen heeft geen traditie in het verzamelen van slaagcijfers per studiegebied en/of opleiding over de jaren heen. Uit ervaring blijkt dat de globale slaagcijfers voor generatiestudenten op Vlaams niveau tussen de 45 en de 50 procent liggen. Noch de evolutie over de jaren heen, noch de situatie per opleiding of studiegebied wordt opgevolgd. Daardoor kan de opleiding geen streefcijfers formuleren in vergelijking met relevante andere opleidingen.

De commissie beschikte over bijzonder weinig cijfergegevens, te wijten aan het feit dat de opleiding in haar huidige vorm nog maar sinds het academiejaar 2007-2008 bestaat, en dat er nog geen afgestudeerden waren in de nieuwe opleiding – enkel in de voorgaande opleiding. In haar zelfevaluatierapport maakt de opleiding gewag van een slaagpercentage van 50 procent in het eerste opleidingsjaar, en 95 procent en hoger in de hogere opleidingsjaren. De reden voor het lagere percentage in het eerste opleidingsjaar zou een gebrekkige vooropleiding zijn.

Gezien de opleiding in de overgang naar de nieuwe opleiding (professioneel gerichte bachelor) gekozen heeft voor continuïteit, de sterke betrokkenheid van de docenten in de begeleiding van de studenten en dat een convenant is afgesloten met de Kunsthumaniora van Brussel, met als doel een verbetering van de kwaliteit van de instroom, meent de commissie voldoende aanwijzingen te hebben om te stellen dat het rendement van de opleiding op een gelijkaardig peil zal blijven. Omwille van dezelfde redenen kan een identieke conclusie worden getrokken voor de studieduur, ook al zal die in verhouding tot het aantal studiepunten relatief langer worden voor de nieuwe opleiding. Zoals gezegd is het een bewuste keuze van de opleiding in functie van een kwalitatief hoge uitstroom. Dit blijft voor de opleiding de prioriteit.

Aanbeveling ter verbetering:

De commissie beveelt aan om de samenwerking met de Kunsthumaniora concreet te maken, met het oog op een verbetering van de kwaliteit van de instroom.

Oordeel over onderwerp 6, resultaten: voldoende

Op basis van de oordelen over:

facet 6.1, gerealiseerd niveau:	voldoende
facet 6.2, onderwijsrendement:	voldoende

is de visitatiecommissie van mening dat er in de opleiding voor dit onderwerp voldoende generieke kwaliteitswaarborgen aanwezig zijn.

Globaal oordeel

De visitatiecommissie baseerde haar oordeel en motivering op de volgende bronnen:

- het zelfevaluatie rapport van de opleiding en de bijhorende bijlagen, de gevoerde gesprekken met de betrokkenen,
- de documenten ter inzage tijdens het bezoek,
- de opgevraagde documenten,
- de reactie van de opleiding op het opleidingsrapport.

De commissie kon beschikken over een helder zelfevaluatie rapport.

Op basis van de oordelen over:

onderwerp 1, niveau en oriëntatie:	voldoende
onderwerp 2, programma:	voldoende
onderwerp 3, personeel:	voldoende
onderwerp 4, voorzieningen:	voldoende
onderwerp 5, interne kwaliteitszorg:	voldoende
onderwerp 6, resultaten:	voldoende

is de commissie van mening dat er voldoende generieke kwaliteitswaarborgen in de opleiding aanwezig zijn.

Overzichtstabel van de oordelen

	score facet	score onderwerp
Onderwerp 1: Doelstellingen van de opleiding		voldoende
Facet 1.1: Niveau en oriëntatie	voldoende	
Facet 1.2: Domeinspecifieke eisen	voldoende	
Onderwerp 2: Programma		voldoende
Facet 2.1: Relatie doelstelling en inhoud	voldoende	
Facet 2.2: Eisen professionele gerichtheid	voldoende	
Facet 2.3: Samenhang	voldoende	
Facet 2.4: Studieomvang	OK	
Facet 2.5: Studietijd	onvoldoende	
Facet 2.6: Afstemming vormgeving en inhoud	voldoende	
Facet 2.7: Beoordeling en toetsing	onvoldoende	
Facet 2.8: Masterproef	n.v.t.	
Facet 2.9: Toelatingsvoorwaarden	voldoende	
Onderwerp 3: Inzet van personeel		voldoende
Facet 3.1: Kwaliteit personeel	voldoende	
Facet 3.2: Eisen professionele gerichtheid	goed	
Facet 3.3: Kwantiteit personeel	voldoende	
Onderwerp 4: Voorzieningen		voldoende
Facet 4.1: Materiële voorzieningen	voldoende	
Facet 4.2: Studiebegeleiding	voldoende	
Onderwerp 5: Interne kwaliteitszorg		voldoende
Facet 5.1: Evaluatie resultaten	voldoende	
Facet 5.2: Maatregelen tot verbetering	voldoende	
Facet 5.3: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld	voldoende	
Onderwerp 6: Resultaten		voldoende
Facet 6.1: Gerealiseerd niveau	voldoende	
Facet 6.2: Onderwijsrendement	voldoende	

De oordelen zijn van toepassing voor:

- EhB Erasmushogeschool Brussel**
- professioneel gerichte bacheloropleiding Musical

bijlage 1 curriculum vitae van de commissieleden

Dirk Brossé

Hij studeerde aan de Muziekconservatoria in Gent en Brussel en specialiseerde zich in orkestdirectie in Maastricht, Wenen en Keulen. Aan de Musikhochschule Keulen behaalde hij het diploma orkestdirectie. Hij is momenteel muzikdirecteur van The Chamber Orchester of Philadelphia, docent compositie en orkestdirectie aan de Hogeschool Gent en een veel gevraagde gastdocent. Hij dirigeerde talrijke vooraanstaande orkesten in binnen- en buitenland. Als componist is hij bekend voor talkrijke soundtracks. Hij kreeg de titel “Cultureel Ambassadeur van Vlaanderen” en de Gouden Erepenninng van het Vlaams Parlement. Hij is Advisory Board Member van de onafhankelijke Think Tank ‘Itinera Institute’ en Board Member van het ‘African Childrens’ Choir’.

Thom Koldenhof

Hij studeerde aan het Conservatorium van Rotterdam en nam heel snel functies op in het onderwijs, achtereenvolgens als leerplanontwikkelaar, docent, coördinator en directeur. Tot 2010 was hij directeur van het ArtEZ Conservatorium, thans is hij daar nog steeds hoofd van de afdeling Muziektheater en docent.

Vera Mann

Zij studeerde aan de Studio Herman Teirlinck in Antwerpen en vervolgens aan de Actors Studio in New York. Zij is bekend van talrijke musical-, theater-, film- en tv-producties waaronder Cats, Mamma Mia, Passion, Sacco & Vanzetti, My Fair Lady, Les Misérables, West Side Story, Evita. Ze won belangrijke prijzen zoals de Vlaamse Musicalprijs (2005 en 2006) en de John Kraaijkamp Musical Award (2001, 2002, 2004, 2005).

Tammy Schellens

Als doctor in de pedagogische wetenschappen en professor “onderwijsresearch” is zij sinds 1994 verbonden aan de Universiteit Gent, vakgroep onderwijskunde. Ze richt zich met haar onderzoek vooral op het ontwikkelen en implementeren van computerondersteunde leeromgevingen. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar vormen van samenwerkend leren en de randvoorwaarden die de positieve impact ondersteunen. Zij heeft een onderwijsopdracht voor de opleidingsonderdelen “didactische werkvormen” (derde bachelorjaar) en “Onderwijstechnologie” (eerste masterjaar) en is in de specifieke lerarenopleiding (SLO) verantwoordelijk voor de vakdidactiek psychologie. Als doctor in de Pedagogische Wetenschappen is zij thans werkzaam bij de vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent. Zij is actief als docent en als onderzoeker, ze heeft reeds tal van wetenschappelijke bijdragen op haar naam staan.

Tijl Wellens

Hij is student Muziek aan het Koninklijk Conservatorium van Gent. Hij is penningmeester van de studentengroepering “Apollo” van het conservatorium en lid van de Studentenraad van de Hogeschool Gent. Hij heeft als tiener gedanst in een amateurgezelschap voor Dans.

Beslissing van de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs n.a.v. de aanvraag tot bekrachtiging van de samenstelling van de visitatiecommissie voor de professionele bacheloropleiding in de musical, studiegebied Muziek en podiumkunsten

1. Algemeen

De Erkenningscommissie Hoger Onderwijs ontving op 18 mei 2009 vanwege de Vlaamse Hogescholenraad (VLHORA) een aanvraag, gedateerd op 18 mei 2009, tot bekrachtiging van de samenstelling van een visitatiecommissie ter beoordeling van de professionele bacheloropleiding in de musical, studiegebied Muziek en podiumkunsten.

De Erkenningscommissie dient zich voor dergelijke aanvragen uit te spreken binnen een termijn van 30 dagen na ontvangst ervan. De beoordeling van de aanvraag en de bekrachtiging van de samenstelling betreffen enkel de onafhankelijkheid van de visitatiecommissie.

Het voorgelegde dossier omvat alle nodige informatie.

Bij de visitatie van de opleiding is enkel de Erasmushogeschool Brussel betrokken.

2. Nazicht van de criteria van onafhankelijkheid, vervat in het besluit van de Erkenningscommissie van 20 oktober 2004.

2.1. Art. 2 – Algemene onafhankelijkheid van de visitatiecommissies

De regels vastgesteld in de “Handleiding onderwijsvisitaties VLIR/VLHORA” die geldt als protocol voor de onderwijsvisitaties georganiseerd ten behoeve van universiteiten en hogescholen, garanderen in voldoende mate de onafhankelijkheid van de werking van de visitatiecommissies tegenover de VLHORA en tegenover de betrokken hogescholen en de opleidingsverantwoordelijken in de verschillende stadia van de visitatie en in de redactie van het verslag.

Art. 3 – Procedurele regels voor de samenstelling van de visitatiecommissie

De procedure voor de samenstelling van visitatiecommissies vastgesteld in de vermelde handleiding voldoet aan de voorwaarden gesteld in het vermelde besluit van de Erkenningscommissie.

Uit de meegedeelde documenten met betrekking tot de raadpleging van de opleidingsverantwoordelijken, de samenstelling van de lijsten van kandidaat-voorzitters, van kandidaat-vakdeskundige leden en van kandidaat-onderwijsdeskundige leden, blijkt dat een ruime raadpleging omtrent mogelijke leden van de visitatiecommissie plaats vond.

Mevrouw Tamara Schellens vermeldt op het curriculum vitae het lidmaatschap van de associatieonderzoeksgroep lerarenopleiding van Arteveldehogeschool, Hogeschool Gent en Hogeschool West-Vlaanderen.

Deze hogescholen worden niet gevisiteerd.

De Erkenningscommissie ziet bijgevolg geen reden voor het in gedrang komen van de onafhankelijkheid.

2.2. Art. 4 – Onverenigbaarheden of andere bindingen met te visiteren opleidingen

Er blijken geen eigenlijke onverenigbaarheden aanwezig te zijn in hoofde van de aangeduide leden van de visitatiecommissie.

2.3. Art. 5 – Onafhankelijkheidsverklaringen

Alle leden hebben de onafhankelijkheidsverklaring ondertekend.

De ondertekende onafhankelijkheidsverklaringen zijn aan het dossier toegevoegd.

Conclusie

De Erkenningscommissie bekrachtigt de samenstelling van de visitatiecommissie van hogervermelde opleiding in de musical.

De commissie is als volgt samengesteld:

Voorzitter en vakdeskundige:

- Dirk Brossé

Vakdeskundigen:

- Thom Koldenhof
- Vera Mann

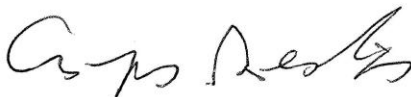
Onderwijsdeskundige:

- Tammy Schellens

Student:

- Tijn Wellens

Brussel, 22 mei 2009

i - o -

Namens de Erkenningscommissie Hoger Onderwijs,
Prof. Dr. Jaap van Marle,
Voorzitter

onafhankelijkheidsverklaring**visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical**van de heer **Dirk Brossé**

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....
.....
.....
.....

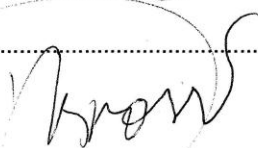
naam:

DIRK BROSSE

datum:

11/04/09

handtekening:

- 2 APR. 2009

000351

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical

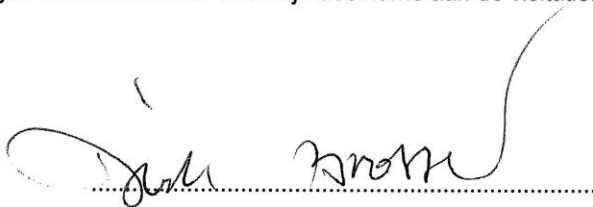
van de heer / mevrouw

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

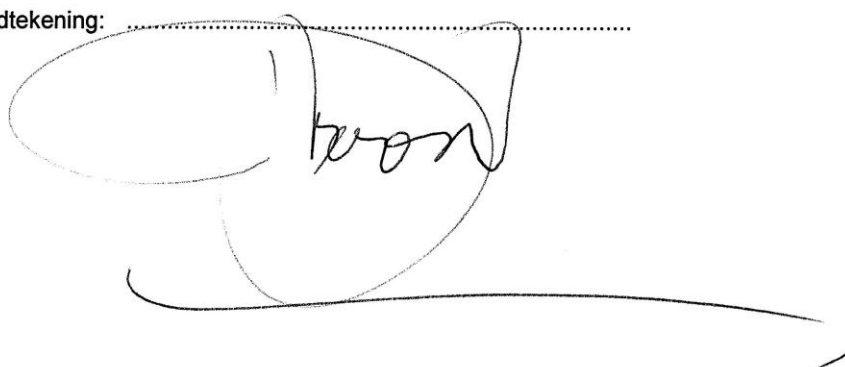
naam:

datum:

.....

handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical

van de heer **Thom Koldenhof**

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam:

Th. Koldenhof.

datum:

17 april 2009.

handtekening:

[Handtekening]

Bevestigd op	20 APR. 2009
Registratienummer	000399
Bevestigd door	
Bevestigd door	ja / nee

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical

van de ~~heer~~ mevrouw T. Koldenhof

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: T. Koldenhofdatum: 28-2-2010handtekening: [Handtekening]

binnengekomen op	3-2-2011
inschrijvingsnummer	000367
bestemming	
opvolging	ja / neen

binnengekomen op	- 8 MEI 2009
toeschijfsnummer	000485
bestemming	
opvolging	ja / neen

VLHORA

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical

van de heer **Vera Mann**

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam: Vera Manndatum: 4 mei 2009handtekening:

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical

van de heer / mevrouw Vera Mann

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Vera Mann

datum: 25 februari 2011

handtekening:

binnengekomen op	8-3-2011
inschrijvingsnummer	000381
bestemming	
opvolging	ja / neen

t.a.v. Floris Lammens

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical

van de heer Tamara Schellens

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam:

Tamara Schellens

datum:

24/4/2009

handtekening:

T. Schellens

aangetekend op	25 APR. 2009
inschrijfingsnummer	000432
commissie	
opdracht	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical

van de heer / mevrouw Tammy Schellens

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accreditere opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Tammy Schellens

datum: 27 februari 2011

handtekening:

binnengekomen op	8-3-2011
inschrijvingsnummer	000380
bestemming	
opvolging	ja / neen

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical

van de heer **Tijl Wellens**

Ondergetekende verbindt zich ertoe een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van de te visiteren opleiding(en) en de visitatie te zullen uitvoeren overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te zullen uitspreken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de te visiteren opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediten opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) wordt niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen. Indien het commissielid op enige wijze verbonden zou zijn aan een te visiteren opleiding zal zij/hij niet deelnemen aan de beoordeling van en het bezoek aan de betreffende opleiding(en).

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie. Indien de positie van een commissielid in de loop van het visitatieproces wijzigt en dit repercussies heeft naar het onafhankelijk functioneren van het commissielid toe, is zij/hij verplicht het bestuursorgaan van VLIR en/of VLHORA hiervan op de hoogte te brengen.

Eventuele risico's van belangenvermenging of de schijn daarvan:

.....

.....

.....

.....

naam:

Tijl Wellens

datum:

06.05.09

handtekening:

binnengekomen op	14 MEI 2009
inschrijvingsnummer	000497
bestedemming	
opvolging	

onafhankelijkheidsverklaring

visitatie van de professioneel gerichte bacheloropleiding in de Musical

van de heer / mevrouw Tijl Wellens

Ondergetekende verklaart een onafhankelijk, kritisch en gezaghebbend oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van de gevisiteerde opleiding(en) en de visitatie te hebben uitgevoerd overeenkomstig de procedures en instrumenten geformuleerd in de handleiding voor de onderwijsvisitaties van VLIR en VLHORA. Zij/hij verklaart een oordeel te hebben uitgesproken over de kwaliteit van het onderwijs binnen de gevisiteerde opleiding(en) zonder beïnvloeding van de betrokken instelling(en), de opleiding(en) of andere belanghebbenden en zonder vooroordeel, persoonlijke voorkeur of persoonlijk belang.

Ondergetekend commissielid verklaart op geen enkele wijze persoonlijk noch zakelijk direct belang te hebben bij het bestaan van de opleiding(en) en de al dan niet positieve beoordeling door de visitatiecommissie van de te accrediteren opleiding(en). De deelname van het commissielid aan de visitatie van de betrokken opleiding(en) werd niet verhinderd door één of meerdere onverenigbaarheidsgrond(en) die in het visitatieprotocol zijn opgenomen.

Ondergetekende verklaart bovendien geen financiële of andere beloningen te hebben ontvangen of te zullen ontvangen van derden voor haar/zijn deelname aan de visitatie.

naam: Tijl Wellens
 datum: 24.02.2011
 handtekening:

binnengekomen op	8-3-2011
inschrijvingsnummer	000383
bestemming	
opvolging	ja / neen

bijlage 4 bezoekschema

dag 1

09.30 – 11.45	werkoverleg
11.45 – 12.15	kennismaking met de algemeen directeur, het departementshoofd
12.30 – 13.30	Lunch voor de commissie
13.45 – 15.15	opleidingsverantwoordelijken, opstellers ZER en een student betrokken bij het onderwijskundig overleg (bespreking referentiekader)
15.30 – 16.15	kwaliteitsverantwoordelijke(n) en verantwoordelijke(n) onderwijsontwikkeling (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
16.30 – 17.00	verantwoordelijke internationalisering (van de opleiding, het departement en/of de hogeschool)
17.00 – 18.00	intern overleg en inzage van de bijlagen
18.00 – 18.45	informeel ontmoetingsmoment
19.00	avondmaal voor de commissie

dag 2

09.00 – 09.30	intern werkoverleg
09.30 – 10.15	studenten eerste jaar en tweede jaar (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
10.30 – 11.15	studenten derde jaar (max. 10 representatief samen-esteld, inclusief de studentenvertegenwoordigers)
11.30 – 12.30	docenten algemene vakken (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
12.30 – 13.30	lunch voor de commissie
13.30 – 14.00	intern werkoverleg
14.00 – 15.00	docenten specialisatievakken (max. 10 representatief samengesteld, inclusief de personen betrokken bij onderwijskundig en/of beleidsoverleg)
15.00 – 16.30	bezoek aan de gebouwen
16.30 – 17.00	intern overleg en inzage werkdocumenten
17.00 – 18.00	vertegenwoordigers werkveld (max. 10, gedifferentieerd samengesteld volgens het medialandschap en de afstudeerrichtingen, personen die afgestudeerden in dienst hebben of fungeren als stagementoren en die niet ingeschakeld zijn in het programma)
18.00 – 18.45	afgestudeerden (max. 10 uit de drie laatste afstudeerjaren, representatief samengesteld uit de opleidingen en afstudeerrichtingen)
19.00	avondmaal voor de commissie

dag 3

08.30 – 09.00	intern overleg
09.00 – 09.30	administratief-technisch personeel
09.30 – 10.15	ombudsperso(o)n(en), verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding
10.30 – 11.15	begeleiders stage- en eindwerken (max. 10 representatief samengesteld uit de beide opleidingen en afstudeerrichtingen)
11.15 – 12.15	vrij spreekuur
12.15 – 12.30	intern werkoverleg
12.30 – 13.30	lunch voor de commissie
13.30 – 14.00	opleidingsverantwoordelijke(n)
14.00 – 17.00	voorbereiding mondelinge rapportering
17.00	mondelinge rapportering

bijlage 5 lijst van afkortingen en letterwoorden

ATP	Administratief en technisch personeel
ECTS	European Credit Transfer System
EFQM	European Foundation for Quality Management
hHB	Erasmushogeschool Brussel
Erasmus	uitwisselingsprogramma voor studenten in het hoger onderwijs, onderdeel van het Project Socrates van de Europese commissie
EVC	elders verworven competenties
EVK	eerder verworven kwalificaties
KZ	(integrale) kwaliteitszorg
NVAO	Nederlands Vlaamse Accreditatieorganisatie
OER	onderwijs en examenreglement
PBA	professionele bacheloropleiding
VLHORA	Vlaamse Hogescholenraad
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
VTE	voltijds equivalenten
VUB	Vrije Universiteit Brussel
ZER	zelfevaluatierapport